

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра тюркської філології
Кваліфікаційна робота магістра з тюркської філології
на тему:

**Правничі терміни у сучасних турецькомовних
текстах кримінального процесуального права:
структура та семантика**

*Студента групи Мтур55-22
факультету східної і слов'янської філології
денної форми навчання
Освітньої програми
Східна філологія: турецька мова і література,
переклад, методика навчання
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.068
Східні мови та літератури (переклад включно),
перша – турецька
Мамедзаде Керім Хафіз огли
Науковий керівник:
канд.істор.наук.доц.
Ксьондзик Наталія Миколаївна*

Допущений до захисту

«_»_____ 2023 року

Завідувач кафедри

Тімкова Тетяна Миколаївна

АНОТАЦІЯ

Магістерська дисертація містить 71 с., 1 рис., 46 посилань.

Метою даної роботи є дослідження юридичних термінів у сучасних турецькомовних текстах кримінального процесуального права з подальшим розкриттям їхньої системи (структури) та семантики.

Дана магістерська робота присвячена дослідженню юридичних термінів, які використовуються в сучасних турецькомовних текстах кримінального процесуального права. Робота містить аналіз структури та семантики юридичних термінів та виконана з метою глибокого аналізу лінгвістичного багатства правничих термінів та полегшення їхнього розуміння та використання в правовій практиці.

В роботі використані такі методи дослідження: семантичний, структурний, компонентний, функціональний та функціонально-семантичний аналіз, а також перекладацький аналіз. Отримані результати мають наукову та практичну цінність і можуть бути використані для подальшого розвитку правничої лінгвістики, а також для перекладу турецьких юридичних текстів і ділового листування.

Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загального висновку до усієї роботи, анотації іноземною мовою та списку використаних джерел.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ТЕРМІН, ЮРИДИЧНИЙ ТЕРМІН, СЕМАНТИКА, СТРУКТУРА, АФІКС, ІЗАФЕТ, ТУРЕЦЬКА ПРАВНИЧА ТЕРМІНОЛОГІЯ, ТУРЕЦЬКОМОВНІ ЮРИДИЧНІ ТЕКСТИ.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ПРАВНИЧА ТЕРМІНОЛОГІЯ ТА ЇЇ МІСЦЕ У ТУРЕЦЬКОМУ ДІЛОВОМУ МОВЛЕННІ	7
1.1 Загальна характеристика ділового мовлення: різноманітність термінологічного поширення у сферах людської діяльності	7
1.2. Термінологічна лексика – поняття та характеристика турецької правничої термінології.....	8
1.3. Функції турецькомовної правничої термінології у кримінальному процесі	12
1.4. Методологічні підходи до аналізу та інтерпретації правничих термінів у турецькій мові.....	14
1.5. Етапи формування та розвитку правничої термінології в турецькій мові	16
Висновки до першого розділу	19
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРА ПРАВНИЧИХ ТЕРМІНІВ У ТУРЕЦЬКОМОВНИХ ТЕКСТАХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА	20
2.1. Особливості словотвору термінів, що вживаються в сучасних турецькомовних юридичних документах.....	20
2.2. Правничі терміни, утворені шляхом афіксації.....	23
2.3. Правничі терміни, утворені за допомогою ізафетної конструкції ..	28
2.4. Структурно-семантичні особливості правничих термінів.....	31
Висновки до другого розділу	36
РОЗДІЛ 3. СЕМАНТИКА ПРАВНИЧИХ ТЕРМІНІВ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ ТУРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ	37
3.1. Семантичні особливості турецької правничої термінології.....	37
3.1.1. Лексико-семантичний спосіб словотвору правничих термінів турецької мови	39
3.1.2. Морфологічно-синтаксичний спосіб словотвору правничих термінів турецької мови	39

3.2. Етимологія турецькомовних правничих термінів іншомовного походження (запозичення з арабської, англійської та латинської мов)	40
3.2.1. Вплив арабської мови на турецьку правничу термінологію	42
3.2.2. Вплив англійської мови на турецьку правничу термінологію	44
3.2.3. Вплив латинської мови на турецьку правничу термінологію	47
3.3. Аналіз семантики турецькомовних правничих термінів	49
Висновки до третього розділу	61
ВИСНОВКИ	63
ÖZET	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68

ВСТУП

Сучасний світ вимагає постійного вдосконалення і розвитку всіх сфер життя, включаючи правову систему. У цьому контексті, кримінальне процесуальне право в Туреччині, як і в інших країнах, викликає постійний інтерес та прагне до вдосконалення. Однак розуміння та доцільне використання правових термінів є невід'ємною частиною цього процесу. Дана магістерська робота присвячена вивченню арабських, англійських та латинських юридичних термінів, які використовуються в сучасних турецькомовних текстах кримінального процесуального права. Аналіз структури та семантики цих термінів сприятиме як збагаченню лінгвістичного багатства, так і покращенню розуміння та використання їх в правовій практиці.

Турецькомовні терміни та їх особливості досліджують такі вітчизняні – Сіленко Н., Сорокін С., Спотар-Аяр Г., Підвойний В., Пілик В., Покровська І., Телешун К. та турецькі – Гюрсой Е., Гьорюн Ф., Зюльфікар Х., Егільмез М., Йуванч М., Кіп Е., Чалишкан А. – науковці. Особливу увагу звертаємо на праці у сфері юридичної термінології таких світових вчених, як: Джеймс К., Лукшин Д., Змержер В., Браун К., Кьоніг Е., Сежер Д.

Мета і завдання дослідження. Метою даної роботи є дослідження юридичних термінів у сучасних турецькомовних текстах кримінального процесуального права з подальшим розкриттям їхньої системи (структури) та семантики.

Поставлена мета зумовила необхідність розв'язання таких завдань:

1. Охарактеризувати поняття юридичного терміну та його характеристики
2. Дослідити структуру термінів в контексті кримінального процесуального права.
3. Визначити семантичне навантаження та значення юридичних термінів у кримінальному процесі Туреччини.

Об'єктом дослідження є правничі терміни, які використовуються в сучасних турецькомовних текстах кримінального процесуального права.

Предметом дослідження є структура та семантика правничих термінів у сучасних турецькомовних текстах кримінального процесуального права.

Матеріалом дослідження слугувало термінологічне джерело – сучасний словник з юридичної термінології турецької мови Мустафи Йуванча (Mustafa Yuvanç (2018) «Hukuk terimleri sözlüğü. İngilizce-Türkçe»), Кримінальний Кодекс Турецької Республіки, Кримінально-Процесуальний кодекс Турецької Республіки. Для проведення дослідження використовувалися праці сфери правничої термінології таких мовознавців: Іваненко С., Кость С., Олійник І., Руденко М., Симоненко Л. тощо.

У ході роботи використовувалися такі методи дослідження, як: семантичний, структурний та компонентний, функціональний та функціонально-семантичний аналіз, семантичний опис, контекстуальний аналіз, дистрибутивний, трансформаційний, морфемний, компонентний аналіз, а також перекладацький аналіз.

Наукова новизна одержаних результатів. Одержані результати дослідження сприяють глибшому розумінню юридичних термінів у сучасних турецькомовних текстах кримінального процесуального права, що має цінність для подальшого розвитку юридичної лінгвістики, а саме:

- розвиток галузі правничої лінгвістики;
- розгляд термінів та їхньої семантики в контексті кримінального процесуального права;

Наукова новизна одержаних результатів. Одержані результати дослідження сприяють глибшому розумінню юридичних термінів у сучасних турецькомовних текстах кримінального процесуального права.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані результати можуть бути використані для подальшого розвитку таких дисциплін, як:

- «Переклад турецьких юридичних текстів»;
- «Ділове листування і бізнес».

Дослідження складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загального висновку до усієї роботи, анотації іноземною мовою та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ПРАВНИЧА ТЕРМІНОЛОГІЯ ТА ЇЇ МІСЦЕ У ТУРЕЦЬКОМУ ДІЛОВОМУ МОВЛЕННІ

1.1. Загальна характеристика ділового мовлення: різноманітність термінологічного поширення у сферах людської діяльності

Ділове мовлення – це процес використання мови у сфері ділового спілкування. Воно характеризується такими ознаками: правильністю, тобто відповідністю до літературних норм, які діють у певній мовній системі; змістовністю, що передбачає повне осмислення теми висловлювання і його головної думки; доречністю та доцільністю, що характеризується повнотою і глибиною оцінки ситуації спілкування, інтересів, стану та настрою адресата; виразністю, яка супроводжується наголошенням найважливіших місць висловлювання; послідовністю, яка виражається логічністю та лаконічністю (Бабич, 2011).

Саме таке мовлення зумовлює широке використання спеціальних слів або словосполучень, що дають визначення або пояснення предметам чи явищам, діям з будь-якої галузі знання – науки, техніки, політики, економіки чи культури, і які називаються термінами.

Термінологічна лексика інформативна і характеризується своєю незамінністю у будь-якій мові, адже саме терміни дозволяють стисло і точно сформулювати думку і передати її адресату. Однак рівень термінологізації наукових праць досить різний. Частотність вживання термінологізованої лексики залежить від характеру викладу та адресатії тексту.

Термінологічна лексика, як одна із головних ознак ділового мовлення, обслуговує різноманітні сфери життєдіяльності. Стрімкий розвиток суспільства сприяє появі нових слів для позначення спеціальних об'єктів, процесів і явищ. Згодом ці слова стають частиною повсякденного життя майже кожної людини і входять до складу спеціалізовано зорієнтованої картини світу професіоналів.

Безсумнівно, термінологія є однією з найбільших динамічних і рухомих систем будь-якої мови, тому всі дослідження в цій галузі найчастіше базуються

на історичному розвитку людства. Вони показують, як виникає, розвивається і змінюється термінологічна лексика в залежності від становлення та розвитку різних наук і загального стилю мислення цілої епохи.

Глобальні процеси у світовій юриспруденції все частіше привертають увагу не тільки фахівців у цій сфері, а й звичайних громадян, які значною мірою залежать від таких процесів і не можуть лишатися байдужими до правового життя країн, де вони живуть, а також до економічних злетів і падінь світових держав. Усвідомленню значущості явищ, що відбуваються у юриспруденції і процесів сприяють засоби масової інформації, котрі формують ціннісне ставлення до них з боку окремих громадян і соціуму в цілому, спонукаючи порівнювати якісні характеристики цих явищ і давати їм оцінку. Безперечно, періодичні видання є насамперед джерелом інформації про факти і події, зокрема в правовому житті, і меншою мірою оцінної інформації. Це можна пояснити і специфікою жанру публіцистики, і прагненням серйозних видань дотримуватися принципів неупередженості та об'єктивності (Кияк, 2014).

Правнича термінологія загалом та її окремі лексичні пласти є цікавим матеріалом для дослідження з огляду на відкритість і гнучкість терміносистеми, яка абсорбує загальноживані слова та терміни інших терміносистем для позначення нових явищ і процесів, а також зважаючи на зворотний процес, детермінологізацію, проникнення специфічної лексики в розмовну мову.

1.2. Термінологічна лексика – поняття та характеристика турецької правничої термінології

Вивчення турецької термінології найкраще починати з опису поняття «термін», який є основним у контексті наших досліджень.

Сьогодні темі терміносистем різних мов присвячено значну кількість вітчизняних і міжнародних лінгвістичних досліджень, що продиктовано процесами глобалізації та активним контактом країн світу в професійній, діловій, економічній та інших сферах. Крім того, оволодіти іноземною мовою важко без попереднього розуміння повної системи стилів мови, включаючи науковий і технічний стилі.

Термін – це слово або фраза, які використовуються для позначення певного поняття, предмета, явища або процесу в спеціалізованій галузі знань, науці, техніці, мистецтві або іншій сфері діяльності. Терміни мають точне та обмежене значення, і вони дуже важливі для уникнення невиразностей та двозначностей в спілкуванні між фахівцями в певній галузі. Терміни можуть бути специфічними для конкретної галузі або науки і використовуватися для точного опису процесів, явищ, об'єктів або теоретичних концепцій в цій галузі. Існує кілька значень цієї фрази, але на сьогодні не існує жодного загальновизнаного визначення. Словосполучення (від лат. *terminus* — «межа») описано у «Великому енциклопедичному словнику» як слово чи словосполучення, що виражає поняття будь-якої галузі знань чи сфери діяльності (Панько, 2014).

З досліджень українських і зарубіжних учених (Лотте Д., Симоненко Л., Панько Т. та ін.) відомо, що появі наукової термінології передують період стихійного термінотворення, коли в окремих мовах накопичується достатня кількість тематично об'єднаних слів для позначення системи спеціальних понять. На сучасному етапі розвитку суспільства й наукових знань терміни виникають шляхом переосмислення загальновживаних слів (термінологізація), за допомогою морфологічної деривації та запозичення готових лексем з інших мов.

Панько Т. визначає термін як «слово або словосполучення спеціальної (наукової, технічної тощо) мови, створене, отримане або запозичене для точного визначення спеціальних понять і позначення спеціальних предметів. Відповідно до Т. Кияк терміни є найуживанішими мовними одиницями у фаховому тексті, а функціонування професійної мови регулюється чітко визначеною термінологією (Панько, 2014).

На думку Кияка, слова є основою суворо наукової мови, і їх застосування обмежується спеціальною та науковою літературою. Поширення термінів у мові відбувається паралельно з поширенням предмета, який вони позначають. Однак неможливо вимагати від фрази «національності», оскільки, незалежно від свого походження, термін завжди є власністю всього людства, яке його використовує,

а також об'єкт, який цей термін позначає як свою «законну» власність (Кияк, 2014).

Основні вимоги, яким має відповідати слово чи словосполучення, яке має термінологічну природу, такі: незалежність від контексту; точність і лаконічність; однозначність; вмотивованість; простота; системність (Д'яков, 2014).

Необхідно усвідомити словотвірну та морфологічну структуру терміна, а також семантичні відмінності його від умовно вживаних термінів.

За структурою терміни поділяються на такі структурні види (за класифікацією Т. Панько):

- прості терміни (простокореневі слова);
- похідні терміни: суфіксальні, префіксальні та суфіксально-префіксальні;
- складні терміни;
- терміни-строки (Панько, 1994).

Просте слово-термін є непохідним, з незмінною основою і включає основне значення слова. Він має одну кореневу морфему, яка може бути пов'язана морфологічними зворотами.

Складні терміни – слова, які складаються не менш як з двох корневих морфем (компонентів) та характеризуються графічною та семантичною цілісністю. З точки зору структури складових розрізняються наступні типи складних слів:

- складні слова, що складаються з простих основ;
- складні слова, у яких принаймні один компонент є похідною основою;
- складні слова, в яких один з компонентів є скороченням;
- складні слова, в яких один з компонентів є складним словом (Панько, 1994).

Окрім того, терміни можуть мати форму термінологічного словосполучення. Такі терміни доцільно диференціювати за типом їх структури. Зокрема, вчені виділяють наступні структурні типи термінів словосполучень:

- прості словосполучення, що складаються, як правило з двох слів, одне з яких є головним, а інше залежним;

- складні словосполучення, у яких залежні слова визначають різні аспекти значення стрижневого слова.

Термінологія – це наука або галузь знань, яка вивчає та систематизує терміни та їхнє вживання в конкретній галузі або науці. Термінологія займається створенням, визначенням, класифікацією та поясненням термінів, а також розробляє норми і правила їх вживання. Вона допомагає забезпечити однозначність та точність мовного спілкування в конкретній галузі та допомагає фахівцям розуміти один одного.

Терміносистема – це система термінів в певній галузі або науці, пов'язаних між собою концептуально та лінгвістично. Терміни у межах терміносистеми мають чіткі взаємозв'язки та ієрархію, де деякі терміни можуть бути більш загальними або абстрактними, а інші – більш конкретними та специфічними. Терміносистема допомагає організувати та структурувати знання в певній галузі та полегшує їхнє передавання та розуміння між фахівцями (Панько, 1994).

Загальною метою термінології та терміносистем є забезпечення точності, однозначності та якості спілкування в різних галузях науки, техніки, мистецтва та інших сферах людської діяльності.

Термінологічні сполучення можуть бути дво-, три-, чотири і багатокомпонентними. Найбільш поширеними є дво- і трикомпонентні термінологічні сполучення:

- прикметник + іменник (криміналістична експертиза);
- іменник + іменник (права людини, оголошення померлим);
- прикметник + прикметник + іменник (цивільні правові відносини);
- іменник + іменник + іменник (право володіння землею);
- іменник + прикметник + іменник (притягнення до кримінальної відповідальності);
- дієслово + іменник (віддавати під суд);
- дієслово + прикметник + іменник (порушувати судову справу) та ін (Йуванч, 2018).

Турецька мова також має свою власну юридичну термінологію, яка включає багато подібних дво- і трикомпонентних термінологічних сполучень.

Однак, турецькі відповідники для термінів і концепцій у сфері права можуть виглядати інакше через особливості турецької мови та юридичної системи.

Наприклад:

- криміналістична експертиза – «adli tıp incelemesi» або «kriminoloji muayene»;
- права людини – «insan hakları»;
- цивільні правові відносини – «sivil hukuk ilişkileri»;
- право володіння землею – «mülkiyet hakkı»;
- порушувати судову справу – «davayı bozmak» або «mahkeme işlemini bozmak» (Йуванч, 2018).

Турецька мова має свою власну термінологію для правових понять та процедур, і вона використовується в юридичних текстах, документах та в судовій практиці в Туреччині. Багатокомпонентні словосполучення, що позначають певні правові поняття, становлять нерозривну, належним чином обґрунтовану семантичну єдність (матеріальна відповідальність учасників колективного сільськогосподарського товариства, правове регулювання ринку цінних паперів).

Окрему ознаку (сферу правового регулювання) державного, адміністративного, цивільного, кримінального, конституційного, трудового, сімейного, земельного, фінансового, екологічного, міжнародного тощо права позначають, наприклад, загальним терміном право.

1.3. Функції турецькомовної правничої термінології у кримінальному процесі

Репрезентативна чи, як її ще називають, номінативна функція лексичних одиниць полягає у номінації (найменуванні) певних понять, предметів, явищ тощо. Будь-яке слово національної мови називає (позначає) щось. Специфіка реалізації цієї функції у рамках термінів полягає у тому, що термін позначає спеціальне поняття певної професійної сфери людської діяльності: науки, техніки, виробництва тощо.

Тож, у випадку термінів, номінативну функцію лексичних одиниць більш доцільно називати саме репрезентативною. На думку Павлова О., це пояснюється тим, що в останнім часом все частіше говорять не про називання предметів, а про 15 репрезентацію їх за допомогою лексичних одиниць (Середа, 2016).

Відповідно, репрезентативна функція термінів не є притаманною лише цим мовним одиницям, однак відмінність (специфіка) її реалізації зумовлена відмінністю (специфікою) самої системи наукових понять від щоденних наївно-побутових понять. Друга функція термінів – це сигніфікативна чи семасіологічна функція, яка полягає у здатності лексичної одиниці виражати відмінні риси, змістовне поняття про певний клас предметів (Середа, 2016).

Прихильники прескриптивного термінознавства вбачають саме у цій функції одну з найголовніших відмінних рис терміна від звичайного слова. Більше того, на ідеї про те, що тільки терміни мають можливість як називати так і виражати поняття, лінгвістами було сформульованою дефінітивну функцію термінів.

Тож, лише термін може брати участь у формуванні дефініцій, а іноді й замінювати собою дефініцію та навпаки. Втім, згодом було зроблено висновок про те, що термін та дефініція не є взаємозамінними, адже сам термін (або, як його ще називають у наукових працях, дефінієндум) містить тільки головні ознаки поняття, тоді як дефініція (або, відповідно, дефінієнс) включає у себе всі суттєві ознаки цього поняття (Кияк, 2014).

Сигніфікативна функція термінів також має низку особливостей. Зокрема, слід пам'ятати, що хоча й всі терміни називають поняття, але виражають вони ці поняття з різною мірою точності та повноти. Це означає, що сигніфікативна функція притаманна термінам, однак реалізується вона в них по-різному, що не дає змоги вважати цю функцію такою, що властива лише термінам.

Ще одна функція термінів – це комунікативна функція, сутність якої полягає у передачі між суб'єктами певної змістовної інформації за допомогою слів із встановленням зворотного зв'язку. Ця функція взагалі притаманна всім лексичним одиницям, однак у випадку з термінами знову набуває своїх особливостей.

Зокрема, якщо пересічні учасники комунікативного процесу (носії однієї мови) у побутовому спілкуванні 16 цілком розуміють один одного, то фахівці нерідко змушені уточнювати певний термін чи навіть сперечатися з приводу його точного визначення.

У складі загальної комунікативної функції термінів деякі вчені також виділяють низку підфункцій чи вторинних функцій, а саме:

- інформативна підфункція – полягає у використанні мови для об'єктивного повідомлення про подію, факт тощо;

- емотивна (емоційно-експресивна) підфункція – полягає у використанні мови для висловлення власного (суб'єктивного) відношення до змісту повідомлення чи до співрозмовника;

- прагматична підфункція (або функція впливу) – використання мови для інтелектуального, емоційного чи вольового впливу на адресата мовлення;

- фатична чи контактовстановлююча підфункція – використання мови задля встановлення психологічного контакту між співрозмовниками. Окрім наведених основних функцій в останній час дослідники почали виокремлювати ще й додаткову функцію термінів – когнітивну чи гносеологічну. Ця функція визначається як властивість лексичних одиниць «встановлювати зв'язок мисленнєвих процесів з процесами вивчення дійсності, передавання знань» (Панько, 1994).

1.4. Методологічні підходи до аналізу та інтерпретації правничих термінів у турецькій мові

Поняття термінологічної лексики і термінології є ключовим в науці, адже саме терміни забезпечують точність, ясність і розуміння наукової думки. Термінологія становить частину спеціальної лексики, до якої відносять слова і словосполучення, що називають предмети і поняття різних сфер професійної діяльності людини і не є загальноновживаними.

Термінологічна лексика – це сукупність термінів, тобто слів або словосполучень, що висловлюють специфічні поняття з певної галузі науки,

техніки чи мистецтва, а також сукупність усіх термінів, наявних у тій чи іншій мові.

Термін (віл лат. *terminus* – межа, кордон) – слово або словосполучення, застосоване для позначення деякого поняття (Д'яков, 2014).

Загальна характеристика терміну залежить безпосередньо від стану мови науки і техніки, від тенденцій її (мови) розвитку. Відповідно зміни в науці призводять до змін наукових поглядів, які в свою чергу передбачають створення нових термінів і методів їх вивчення. Аналізуючи сьогоdnішній стан терміну як одиниці мови важливо відзначити його семантичну гнучкість, а також здатність появи нових термінів на базі вже існуючих.

З позицій когнітивного термінознавства «термін розглядається як динамічне явище, яке народжується, формулюється, заглиблюється в процес пізнання, пов'язаного з тією чи іншою теорією або концепцією, осмислює ту чи іншу галузь знання і діяльності».

Розглядаючи термін з лінгвістичної позиції, треба відзначити, що він є тільки функціональною одиницею, і що увага приділяється не власне терміну, а лексичній одиниці, яка бере на себе ознаки терміна (Д'яков, 2014).

Дескриптивний аналіз термінів.

Дескриптивний аналіз термінів у контексті юридичної термінології передбачає вивчення лексичної та граматичної структури термінів. Цей підхід включає розбір термінів на морфеми (корені, суфікси) та встановлення їхньої лінгвістичної природи (Д'яков, 2014). Дослідження може включати аналіз етимології та походження термінів, їхню синтаксичну роль у реченні, а також визначення семантичних компонентів, які входять у склад терміну. Дескриптивний аналіз допомагає з'ясувати, як терміни побудовані та як вони співвідносяться з іншими словами в правовому контексті.

Лінгвістичний аналіз юридичних термінів.

Лінгвістичний аналіз термінів у юридичному контексті полягає в дослідженні лінгвістичних особливостей та функцій термінів в юридичних текстах. Цей підхід дозволяє аналізувати синтаксичні відношення між термінами у текстах, їхню семантику та специфічні граматичні конструкції, які

використовуються в юридичних текстах (Д'яков, 2014). Такий аналіз допомагає визначити, які терміни є ключовими в правовому дискурсі та як вони використовуються для вираження юридичних понять та концепцій.

Ці методологічні підходи є важливими для розуміння інтерпретації та використання юридичних термінів у контексті турецького кримінального процесуального права. Вони допомагають покращити ясність, точність та юридичну відповідність використання термінів у судових документах та комунікації у галузі права.

1.5. Етапи формування та розвитку правничої термінології в турецькій мові

Кожна мова має свій набір засобів термінотворення, співвідношення між ними і особливості термінологічної системи, що склалися в ході розвитку цієї мови. Становлення та розвиток саме правничої термінології сучасної турецької мови тісно пов'язаний з розвитком турецької літературної мови, загальноживаної лексики і термінології в цілому, спонтанне формування яких поєднувалось з втручанням суспільства.

Турецька мова характеризується великою кількістю синонімів, а отже спостерігається й порівняно велика кількість термінів-синонімів. Специфіка розвитку турецької мови призвела до того, що спостерігаються нерідкі випадки, коли одне і те ж поняття може бути виражене двома або трьома абсолютно однаковими за семантикою синонімами: арабізму, запозиченням з європейських мов і власне турецьким словом.

У дореспубліканській період більшість термінів мали арабське походження, і навіть деякі європейські терміни калькували за допомогою засобів арабської мови (*efkâr-ı umumiye* – громадська думка). Цим пояснюється той факт, що більшість термінів власне турецького походження з'явилися вже в ХХ столітті, в республіканський період.

Суттєвою особливістю турецького термінотворення є те, що в Туреччині існує спеціальна організація, яка на науковій основі займається створенням

термінів – Турецька лінгвістична спілка (Türk Dil Kurumu). Принципи цієї організації керуються концепцією, згідно з якою турецька мова повинна бути очищена від іншомовних запозичень.

У турецькій мові можна виділити наступні способи термінотворення: спосіб афіксації, словоскладання і створення словосполучень, конверсія, термінологізація слів суспільної мови, а також способи, пов'язані з діяльністю Турецької Лінгвістичної спілки – запозичення і термінологізація архаїчної і діалектної лексики, а також лексики літературної мови пам'яток турецької і тюркської писемності.

У період з середини 90-х років минулого століття виникає необхідність у більш глибокому лінгвістичному теоретичному осмисленні спеціалізованої турецької мови юриспруденції та правничої термінології. Ця необхідність обумовлена потребою зарубіжних фахівців в оволодінні турецькою мовою в юридичній сфері комунікації в умовах зростання ринкової економіки сучасної Туреччини на міжнародній арені.

Основний вплив на правничу лексику турецької мови справляє загальноживана мова, а також системи правничих термінів інших країн, з якими Туреччина тісно співпрацює. Переважна більшість правничих термінів поступово нормалізуються і стають загальноживаними, адже внаслідок частого використання їхня семантика стає прозорою і зрозумілою для широкого кола реципієнтів.

Слід зауважити, що процес розбудови сучасної турецької правничої термінології триває: з'являються нові термінологічні одиниці, переосмислюються значення вже відомих найменувань юридичних понять, частина термінів відходить до пасивного пласту лексики. Лише згодом буде з'ясовано, які з них знайдуть своє місце в центрі терміносистеми, а які відійдуть на периферію її лексичного складу.

Зміни в терміносистемі і її розвиток зумовлені складною взаємодією зовнішніх та внутрішніх факторів. Доволі часто екстралінгвістичні чинники відіграють пріоритетну роль у процесі номінації спеціальних понять. Проте зовнішні чинники розвитку терміносистеми не діють незалежно від внутрішніх,

зумовлених певними системними відношеннями. Позамовні причини можуть сприяти прискоренню відповідних процесів термінологічної номінації, чи, навпаки, створювати перепони в розбудові системи найменувань спеціальних понять.

Сучасна правнича термінологія турецької мови почала активно формуватись в мовній системі у зв'язку з переходом Туреччини до нових ринкових відносин під впливом конкретних лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів. Утворення цієї термінології не можна вважати закінченим процесом. Ця система ще повністю не сформована, тобто подальший розвиток юриспруденції супроводжується розвитком і модифікацією поняттєвої і варіаційної системи багатьох правничих термінів. Нова правнича термінологія – це ціла структурована група, де термін ідентифікується як одиниця, що має спеціальне значення, виражає і формує професійне поняття і застосовується в процесі пізнання та освоєння наукових та професійно технічних об'єктів і відносин між ними, а система – як співвідношення з професійною сферою діяльності, сукупність термінів, пов'язаних один з одним на поняттєвому, лексико-семантичному, словотворчому та граматичному рівнях (Середа, 2016).

Як відомо, термін не може існувати окремо від поняття, отже, він співвіднесений з певним поняттям в конкретній термінології. Термін теж не може існувати без дефініції (словесне визначення терміна). Не можна недооцінювати і значення системної організації досліджуваної системи, так як сутність нової правничої термінології не може бути зрозуміла без участі системи, до якої вона належить. Таким чином, нова правнича термінологія – це не просто список термінів, а спеціальна структурована група, що відображає певну систему юридичних понять, де всі терміни мають цілком певні місця в співвідношенні з поняттями, а нові терміни, які постійно поновлюють досліджувану сферу, потребують систематизації та уніфікації.

Така система характеризується наступними особливостями: рухливістю, великою кількістю запозичених термінів, стихійністю формування, відсутністю строгої структуралізації термінів, метафоризації, розвиненою синонімією, переважанням термінів-словосполучень над однослівними термінами.

Висновки до першого розділу

Правнича термінологія є однією з найважливіших терміносистем, що має багатовікову історію формування та відбиває історію розвитку суспільства в цілому. Термінологія юриспруденції Туреччини відрізняється багатоаспектним понятійним апаратом. Система правничих понять характеризується єдністю, цілісністю, ієрархічною організацією елементів, дуже неоднорідних за змістом і роллю, яку вони виконують. У ній присутні терміни, залучені з інших терміносистем, як наприклад, економіка, політика тощо. Тим самим підкреслюються її взаємозв'язок в мові.

Специфіка термінологічної лексики юриспруденції знаходить своє відображення також у сфері функціонування. На відміну від інших термінологічних систем правничі терміни використовуються в мові не тільки фахівців, але і широких верств населення. Своєрідність їх функціонування пояснюється тією роллю, яку юриспруденція відіграє в житті турецького соціуму. У термінологічній системі відображаються соціальні зміни та історичний розвиток суспільства.

У першому розділі даного дослідження, розглянуто поняття «термін», його функції та характеристики. Було досліджено поняття структурно-семантичних особливостей термінів, а саме визначено поняття внутрішньої структури термінів та їх основи.

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРА ПРАВНИЧИХ ТЕРМІНІВ У ТУРЕЦЬКОМОВНИХ ТЕКСТАХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

2.1 Особливості словотвору термінів, що вживаються в сучасних турецькомовних юридичних документах

Враховуючи, що термінологія – це система розрізнявальних назв, сформованих на мовному та логічному рівнях, а не випадковий набір термінів (Панько, 1994). Наше завдання – дослідити структуру турецької юридичної термінології. Кожну фразу, що розглядається, слід дослідити з точки зору її структури. Структура визначається в науці як набір частин або форм, які взаємодіють і повинні бути в певній послідовності, щоб виконувати певну функцію. Інше визначення структури в науці – сукупність частин або форм, що знаходяться у взаємодії і в певному порядку, необхідних для здійснення певних функцій (Панько, 1994).

Як відомо, у термінології ідея – це концептуальна структура, зовнішня структура якої регулюється визнаними термінологічними компонентами виду словотворення. Бо словниковий склад слів, загалом, підпорядкований тим же правилам і закономірностям, що й словниковий склад у цілому. Ми прагнемо використати принципи словотворення загальної літературної мови для дослідження структурних властивостей понять. З огляду на різноманітні класифікації структуроутворюючих понять термінологів.

Турецьку мову можна поділити на одноосновні терміни (які можуть мати похідну або однакову непохідну основу) і складні слова, словосполучення (які можна поділити на дво-, три- та більше складові) на основі структурні вимоги юридичної термінології.

Однокомпонентні терміни бувають, такі як: *dava* – позов; *avukat* – адвокат; *yargıç* – суддя; *suç* – злочин, тощо. Терміни такої структури мають лише одну основу. Зазвичай такі термін є загальноживаними в юридичній сфері. Для позначення основних понять використовуються однокомпонентні

терміноодиниці (або термінослава). Зазвичай вони вживаються частіше, ніж багатокомпонентні терміни.

Серед юридичних термінів турецької мови переважають багатокомпонентні терміни, за своєю структурною особливістю. Компоненти словосполучень знаходяться у атрибутивному зв'язку, коли один з компонентів дає визначення іншому, наприклад:

- ceza davası – кримінальна справа;
- tutuklama kararı – рішення про арешт;
- idia makamı – обвинувачення;
- jüri seçimi – відбір журі;
- ifade alma – допит;
- soruşturma aşaması – слідство.

Терміни, які ми розглянули є двокомпонентними, тобто словосполучення складається з двох частин.

Ми можемо виділити наступну класифікацію термінів за структурними особливостями:

Однокомпонентні:

- tutuklama – арешт;
- gözaltı – утримання під вартою;
- ifade – свідчення;
- ceza – покарання;
- savunma – захист;
- dosya – справа (у суді);
- delil – доказ;
- itiraf – зізнання;
- duruşma – судові засідання;
- mahkeme – суд.

Двокомпонентні:

- tutuklama emri – наказ про арешт;
- delil sunma – представлення доказів;
- hüküm verme – винос вироку;

- tank ifadesi – показання свідка;
- iddia makamı – обвинувачення;
- ceza davası – кримінальна справа;
- avukat görevlendirmesi – призначення адвоката;
- gözaltına alma – утримання під вартою;
- itirafname – протокол зізнання;
- duruşma başkanı – голова судового засідання;
- ceza indirimi – зменшення покарання;
- savunma avukatı - адвокат захисту.

Трикомпонентні:

- ceza davası açma – відкриття кримінальної справи;
- tutuklu sanık savunması – захист обвинуваченого утриманого під вартою;
- tank ifadesi alınması – отримання показань свідка;
- ifade alma işlemi – процес допиту свідка чи підозрюваного;
- hükümet avukatı atanması – призначення урядового адвоката;
- ceza muhakemesi aşaması – етап кримінального процесу;
- kararın temyizi süreci – процес апеляції рішення суду;
- ceza yargılamasının sonucu – результати судового розгляду у кримінальній справі;
- itiraz dilekçesi vermek – подання заяви про апеляцію;
- mahkeme kararı uygulaması – виконання судового рішення;
- ispat yükümlülüğü taşıyan taraf – сторона, яка несе обов'язок довести.

Чотирьохкомпонентні:

- suç mahallinde bulunan deliller – докази на місці злочину;
- tank ifadesinin güvenilirliği değerlendirmesi – оцінка надійності показань свідка;
- ceza davasında sanık savunması – захист обвинуваченого у кримінальній справі;
- hüküm giyen mahkumun itirazı – оскарження вироку засудженого;
- ihtiyati tedbir kararı uygulaması – застосування заходів попереднього призначення.

Пятикомпонентні:

- tutuklama kararı gereği gözaltına alma – утримання під вартою за рішенням про арешт;
- sanık lehine hüküm verilmesi durumu - винесення рішення на користь підсудного (Йуванч, 2018).

Опрацювавши значну частину турецького словника юридичної термінології. За нашими оцінками, однокомпонентні складові становлять 27,5%, двокомпонентні – 30%, трикомпонентні – 27,5%, чотирикомпонентні – 12,5%, п'ятикомпонентні – 5%. Таким чином, після опрацювання деяких термінологічних лексичних структур ми виявили, що однокомпонентні, двокомпонентні та трикомпонентні терміни є найбільш поширеними та вживаними. Проте чотири- та п'ятикомпонентні терміни зустрічаються рідко. Як наслідок, найбільш вживаними термінами в системі турецької мови є багатоконпонентні юридичні фрази, які складаються з кількох слів.

2.2. Правничі терміни, утворені шляхом афіксації

У турецькій мові існує категоризація термінології для методу її творення. Ми розглянули два підходи: афіксацію та ізафет.

Афікс – це граматична частинка, яке додається до кореня (основи) слова для утворення нового слова (словотвірного афікса) або нової граматичної форми (словозмінного або граматичного афікса). Афікс є основною будівельною частиною турецької та всіх інших аглютинативних мов.

Афіксація, або додавання афікса до слова, є основним процесом словотворення та словозміни в турецькій мові. У загальній лінгвістиці термін «афікс» має широке значення і використовується як форма поняття стосовно будь-яких будівельних блоків мови, таких як суфікси, префікси, закінчення, інфікси тощо. Турецький афікс – це закінчення в класичному розумінні (Середа, 2016).

Морфологічне термінотворення полягає в поєднанні афіксальних морфем з твірною основою за певними словотвірними моделями національної мови.

Турецька мова з погляду структури є аглютинативною, тому морфологічний спосіб у ній реалізується засобом афіксів. Аглютинативний тип реалізації граматичних значень зводиться саме до афіксації, тобто додавання до слова спеціальних морфологічних утворень (морфем) – афіксів, кожен з яких має одне значення.

- Термін «suçlu» (винний). У кримінальному контексті, цей термін використовується для позначення особи, яка була визнана винною у вчиненні злочину. Він утворений шляхом додавання афіксу «-lu», який вказує на належність чи стан, до іменникової основи «suç» (злочин).
- Термін «tanıklık» (свідчення): У контексті кримінального процесу, це слово використовується для позначення акту свідчення на суді чи перед слідчими органами. Термін «tanıklık» утворений шляхом додавання афіксу «-lık», який вказує на належність або стан, до іменникової основи «tanık» (свідок).
- Термін «savunma» (захист): У кримінальному процесі, це слово використовується для позначення сторони, яка представляє захисну позицію на суді. Термін «savunma» утворений шляхом додавання афіксу «-ma», який вказує на процес, до іменникової основи «savun» (захищати).
- Термін «tutuklama» (затримання): У кримінальному контексті, цей термін використовується для позначення дії затримання підозрюваної особи поліцією чи правоохоронними органами. Термін «tutuklama» утворений за допомогою додавання афіксу «-ma» (процес) до іменникової основи «tutukla» (затримувати).
- Термін «cezaevi» (в'язниця): У кримінальному процесі, це слово використовується для позначення місця позбавлення волі для осіб, засуджених за скоєння злочину. Термін «cezaevi» утворений за допомогою поєднання іменника «ceza» (покарання) та іменника «ev» (будинок).
- Термін «mahkeme» (суд): У кримінальному контексті, це слово використовується для позначення місця розгляду судових справ та прийняття рішень щодо кримінальних справ. Термін «mahkeme» утворений за допомогою поєднання іменника «mahkeme» (суд) без значущих морфологічних змін.

Розглянемо, як утворюються деякі турецькі юридичні терміни за допомогою наступних афіксів:

1) -сі

- термін «katilсі»: вбивця (від katil - вбивця);
- термін «ifadeci»: слідчий або правоохоронець, який фіксує показання свідків і підозрюваних (від ifade - показання);
- термін «tutuklu savcısı»: прокурор, який розглядає справи щодо утримання під вартою (від tutuklu - утримуваний під вартою);
- термін «casuscı»: шпигун (від casus - шпигун);
- термін «infazcı»: виконавець покарань або охоронець в'язниці (від infaz – виконання покарання).

2) -лік

- термін «cezaevlik»: в'язниця (утворений від cezaevi - в'язниця);
- термін «hırsızlık»: крадіжка (утворений від hırsız - злодій);
- термін «dolandırıcılık»: шахрайство (утворений від dolandırıcı - шахрай);
- термін «suçluluk»: злочинність (утворений від suçlu - злочинець);
- термін «intiharcılık»: суїцид (утворений від intihar - самогубство).

3) -лі:

- термін «tanıklı» – вказує на особу, яка свідчить в кримінальному процесі (утворений від tanık – свідок);
- термін «şüpheli» – підозрюваний (утворений від şüpheli – підозра).

4) -сіз:

- термін «izinsiz»: незаконний (утворений від izin – дозвіл);
- термін «şüphesiz»: безперечний (утворений від şüpheli – сумнів) (Йуванч, 2018).

Спосіб афіксації – найпоширеніший спосіб терміноутворення турецької мови, який в свою чергу забезпечує афіксальний словотвір турецької правничої лексики. За допомогою відповідних афіксів від дієслівних основ можна утворювати іменні частини мови, і навпаки, від іменних основ утворюються дієслова. Наприклад, від дієслівної основи *ak-* – «текти» за допомогою афікса - *ıcı* утворюється прикметник *akıcı* – «текучий», з якого, у свою чергу, за

допомогою афікса *-lik* утворюється іменник, що позначає стан – *akıcılık* – «плинність». Таким чином, за допомогою додавання афіксів змінюються як значення слова, так і його граматична функція.

Одним з найбільш істотних факторів, що визначає продуктивність того чи іншого афікса, є чіткість його граматичного значення, що дозволяє широко використовувати його в процесі словотворення.

Розглянемо найбільш продуктивні афікси, що утворюють економічні терміни:

-a (-e) – служить для утворення від дієслівних основ іменників зі значенням: а) місця, середовища (*çevre* – «середовище»), б) часу (*süre* – «період»); для утворення від іменних основ іменників з узагальненим значенням (*ilke* – «принцип»).

-aç (-eç) – служить для утворення від дієслівних основ: іменників, що позначають а) інструмент або засіб дії, названого (*kaldıraç* – «важіль»), б) стан, становище (*süreç* – «процес»). Афікс отримав особливо широке поширення в республіканський період.

-agan (-egen, -ağan, -egen) – служить для утворення від дієслівних основ іменників і прикметників. У дореспубліканській період афікс існував тільки в анатолійських діалектах, у наш час широко застосовується для утворення, головним чином, прикметників. Наприклад, від дієслова *olmak* – «бути, існувати» було утворено слово *olağan* – «звичайний, часто повторюваний».

-ak (-ek, -k) – служить для утворення від дієслівних основ іменників зі значенням: а) результату дії (*erek* – «мета», *uğınak* – «концентрація»), б) засобу виконання дії, (*ölçek* – «міра, мірило»), а також для утворення прикметників зі значенням володіння ознакою, (*dönek* – «непостійний, мінливий», *bitek* – «родючий»).

-al (-el) – служить для утворення від іменних основ відносних прикметників (*ilkel* – «первинний», *yanal* – «бічний»).

-atak (-etek) – служить для утворення від дієслівних основ іменників зі значенням стану (*kaçatak* – «ухилення»). Афікс вважається обмежено

продуктивним для створення економічних термінів. Так, не прижилося слово *sayatak*, запропоноване як заміна арабізму *rakam* – «цифра».

-anak (-enek) – служить для утворення від дієслівних основ іменників зі значенням: а) явища або предмету, що виникли як результат дії (*çizenek* – «графік»), б) об'єкту дії (*seçenek* – «вибір, альтернатива»).

-av (-ev) – служить для освіти від дієслівних основ іменників зі значенням: а) процесу здійснення дії (*işlev* – «функціонування»), б) результату або об'єкту дії (*türev* – «похідна», *ödev* – «борг»).

-ay (-ey) – служить для утворення від іменних і дієслівних основ іменників і прикметників. Незважаючи на те, що в республіканський період даний афікс досить широко використовувався для створення термінів, його функції не цілком чітко визначені. (*Yarayı* – «штучний», *aday* – «кандидат», *düzey* – «рівень»).

-ci (-ci) – служить для утворення від іменних основ іменників, що позначають особу, яка провадить дію чи особу за сферою її діяльності (*bankacı* – фахівець з банківської справи).

-dam (-dem) – служить для утворення від іменних основ іменників зі значенням того, що позначає їх основа (*gündem* – «порядок денний», *yöntem* – «метод»).

-di (-di, -du, -dii, -ti, -ti, -tu, -tü) – служить для утворення від дієслівних основ іменників, що позначають результат дії (*çıktı* – «продукція»).

-ga (-ge, -ka, -ke) – служить для утворення від дієслівних основ іменників зі значенням об'єкту або результату дії (*dizge* – «система», *değiştirge* – «пропозиція про зміну»).

-gi (-gi, -gu, -gü, -ki, -ki, -ku, -kü) – служить для утворення від дієслівних основ іменників зі значенням результату або назви дії (*tepki* – «реакція»).

-i (-i, -u, -ü) – служить для утворення від дієслівних основ іменників, які позначають предмет, що є об'єктом дії або виникає в результаті дії (*eleştiri* – «критика»).

-ici (-ici, -ucu, -ücü) – служить для утворення від дієслівних основ іменників, що позначають особу, яка виконує дію (*alıcı* – покупець).

Обсяг даної роботи не дозволяє детально зупинитися на всіх афіксах. Перерахуємо словотвірні афікси, що залишились, супроводжуючи їх тільки прикладами (переклад прикладів термінів проводиться з точки зору економіки): *-im – iletişim – «зв'язок», -in – dizin – «індекс, опис»; -ış – davranış – «поведінка»; -it – koşut – «паралельний»; -lı – dönüşlü – "новоротний", görevli – "посадова особа"; -lık – sıklık – «частота»; -ma – araştırma – «дослідження»; -siz – rakipsiz «без конкурентний»* та інші.

Слід звернути увагу на те, що з розвитком літературної турецької мови розвивається й економічна термінологія, одиниці якої, в свою чергу утворюються за допомогою нових афіксів, що виникають з часом.

Ми досліджували афіксацію турецької юридичної термінології, розглядаючи лексику, утворену за допомогою чотирьох різних афіксів. Згідно з нашим дослідженням, численні турецькі юридичні фрази побудовані за допомогою афіксів *-lk* і *-c*.

2.3. Правничі терміни, утворені за допомогою ізафетної конструкції

Ізафет – словосполучення «іменник + іменник», тобто словосполучення, що складається з двох іменників, перший з яких є визначенням другого. Ізафет повинен містити щонайменше два іменники і може містити додаткові іменники; така фраза відома як ланцюг ізафетів. Ізафет є основою та найбільш фундаментальним явищем у турецькій граматичній системі.

Нижче ми наводимо одиниці юридичних термінів утворених шляхом ізафету та відносимо їх до лексико-синтаксичного способу словотвору юридичної термінології в турецькій мові.

- Термін «*şüpheli sorgulama*» (опитування підозрюваного). У кримінальному контексті, це словосполучення використовується для позначення процесу опитування особи, яка підозрюється у скоєнні злочину. Воно утворене за допомогою поєднання іменника «*şüpheli*» (підозрюваний) та іменника «*sorgulama*» (опитування).

- Термін «tanık ifadesi» (свідчення свідка). У контексті кримінального процесу, це словосполучення використовується для позначення висловлення свідчень особи, яка була свідком або стала свідком злочину. Воно утворене за допомогою поєднання іменника «tanık» (свідок) та іменника «ifadesi» (висловлення).
- Термін «suç delili» (докази злочину). У кримінальному контексті, це словосполучення використовується для позначення будь-яких доказів, які свідчать про вчинення злочину. Воно утворене за допомогою поєднання іменника «suç» (злочин) та іменника «delili» (докази).
- Термін «şüpheli yakalama» (затримання підозрюваного). У кримінальному контексті, цей термін використовується для позначення процесу затримання особи, яка підозрюється у вчиненні злочину. Він утворений за допомогою поєднання іменника «şüpheli» (підозрюваний) та іменника «yakalama» (затримання).
- Термін «hapis cezası» (покарання ув'язнення). У контексті кримінального процесу, це словосполучення використовується для позначення виду покарання, яке передбачає ув'язнення особи, засудженої за вчинення злочину. Воно утворене за допомогою поєднання іменника «hapis» (ув'язнення) та іменника «cezası» (покарання).
- Термін «gözaltı süreci» (процес утримання). У кримінальному контексті, це словосполучення використовується для позначення процесу та умов утримання підозрюваного або обвинуваченого під контролем правоохоронних органів. Воно утворене за допомогою поєднання іменника «gözaltı» (утримання) та іменника «süreci» (процес).

На основі досліджених нами одиниць юридичних термінів, що утворені лексико-синтаксичним способом словотвору можемо сказати, що більшою мірою юридичні терміни в турецькій мові формуються за допомогою однофіксного ізафету.

У турецькій мові є два типи ізафету: присвійний (двоафіксний) та відносний (одноафіксний). Розглянемо, як утворюються турецькі юридичні терміни за допомогою ізафету:

1) Однофіксний ізафет:

- термін «gözaltı kararı»: постанова про затримання (від gözaltı – затримання та kararı постанова);
- термін «icra takibi»: виконавча процедура (від icra – виконавчий та takibi – процедура);
- термін «itirafname»: протокол зізнання (від itiraf – зізнання та name – протокол);
- термін «ceza muhakemesi»: кримінальна процедура (від ceza – покарання та muhakemesi – процедура);
- термін «sahit ifadesi»: свідчення свідка (від şahit – свідок та ifadesi – свідчення);
- термін «tutuklama emri»: наказ арешту (від tutuklama – арешт та emri – наказ);
- термін «dava dilekçesi»: судова заява (від dava – справа та dilekçesi – заява);
- термін «ceza yargısı»: кримінальний суд (від ceza – покарання та yargısı – суд);
- термін «itiraz hakkı»: право на апеляцію (від itiraz – апеляція та hakkı – право);
- термін «şüpheli sorgusu»: допит підозрюваного (від şüpheli – підозрюваний та sorgusu – допит);
- термін «gözaltı süreci»: процедура затримання (від gözaltı – затримання та süreci – процедура);
- термін «hükümet yetkisi»: влада уряду (від hükümet – уряд та yetkisi – влада).

2) Двофіксний ізафет:

- термін «ceza davası»: кримінальна справа (від ceza – покарання та dava – судовий процес);
- термін «hükümet kararnamesi»: указ уряду (від hükümet – уряд та kararnamesi – указ);
- термін «icra takibi»: виконавчий процес (від icra – виконавчий та takibi – процес);
- термін «adalet bakanlığı»: Міністерство юстиції (від adalet – юстиція та bakanlığı – міністерство);
- термін «tutuklama emri»: наказ арешту (від tutuklama – арешт та emri – наказ);
- термін «ceza yargısı»: кримінальна юстиція (від ceza – покарання та yargısı – юстиція);

- термін «istinaf mahkemesi»: апеляційний суд (від istinaf – апеляція та mahkemesi – суд);
- термін «hapis cezası»: покарання ув'язненням (від hapis – ув'язнення та cezası – покарання);
- термін «itiraz hakkı»: право на апеляцію (від itiraz – апеляція та hakkı – право);
- термін «ceza muhakemesi»: кримінальний судовий процес (від ceza – покарання та muhakemesi – судовий процес);
- термін «gözaltı süreci»: процедура затримання (від gözaltı – затримання та süreci – процедура);
- термін «mahkeme kararı»: рішення суду (від mahkeme – суд та kararı – рішення).

Розглянувши вищезазначені терміни турецької юриспруденції, побудованих з використанням двох форм ізафету, можна зробити висновок, що правничі термінологія включає у себе різнопланову структуру ізафету.

2.4. Структурно-семантичні особливості правничих термінів

У ролі правничого терміну виступають як окремі слова (однослівні терміни), так і словосполучення (термінологічні-словосполучення). У результаті дослідження ми встановили, що з термінів загальної вибірки, які зустрічалися нам у Кримінальному кодексі Туреччини однослівні терміни становлять 25,3% від загальної кількості термінологічних найменувань. Частка словосполучень в досліджуваній термінології становить 74,7%, з яких двохслівні терміни досягають 57,8%, а терміни, що складаються з трьох і більше слів становлять 17% від загальної кількості термінів. Таким чином, аналіз формально-структурних типів правничих термінів турецької мови показав, що в досліджуваній підмові сучасних турецьких юристів переважають словосполучення, а зокрема двохслівні лексичні одиниці.

Структурні типи однослівних термінів диференціюються залежно від кількості та характеру кореневих морфем, а також залежно від наявності словотворчих афіксів. В правничій термінології турецької мови можна виділити прості і складні терміни-слова, непохідні і похідні, повно основні і абрєвіатури. Різновидами простих термінів-слів є: прості непохідні і прості похідні слова.

До прикладу візьмемо текст статті 8 Кримінального Кодексу Туреччини.

Вибірка зі статті №8 (MADDE 8):

«... (1) Türkiye'de işlenen suçlar hakkında Türk kanunları uygulanır. Fiilin kısmen veya tamamen Türkiye'de işlenmesi veya neticenin Türkiye'de gerçekleşmesi halinde suç, Türkiye'de işlenmiş sayılır.

(2) Suç;

a) Türk kara ve hava sahaları ile Türk karasularında,

b) Açık denizde ve bunun üzerindeki hava sahasında, Türk deniz ve hava araçlarında veya bu araçlarla,

c) Türk deniz ve hava savaş araçlarında veya bu araçlarla,

d) Türkiye'nin kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde tesis edilmiş sabit platformlarda veya bunlara karşı,

İşlendiğinde Türkiye'de işlenmiş sayılır...» (Кримінальний кодекс Туреччини, 2004, електронний ресурс).

Аналіз структури термінів у турецькомовних текстах може бути корисним для розуміння їхнього значення та контексту. В тексті статті 8 Кримінального Кодексу Туреччини ми можемо виділити декілька ключових термінів:

- «Suç» (злочин або злочинність) – це слово, яке вживається для позначення кримінальних дій. Однокомпонентний термін.
- «Kanun» (закон, правило) – вказує на законодавчу норму. Однокомпонентний термін.
- «Fiil» (дія, діяння або діяльність) – це слово, яке вказує на дії чи активності, які можуть бути визнані злочинними. Однокомпонентний термін.
- «Kara ve hava sahaları» (суша та повітряний простір) – цей термін вказує на територіальну простір, який може бути об'єктом злочину. Структура - двокомпонентний термін.
- «Karasuları» (територіальні води) – це термін, що вказує на морські територіальні води. Однокомпонентний термін.

- «Açık deniz» (відкрите море) – цей термін вказує на відкритий морський простір. Структура - двокомпонентний термін.
- «Hava sahası» (повітряний простір) – цей термін вказує на повітряний простір, який може бути об'єктом злочину. Структура – двокомпонентний термін.
- «Deniz ve hava araçları» (морські та повітряні засоби) – цей термін вказує на транспортні засоби, що використовуються в морській та повітряній діяльності. Структура – фраза з трьох слів.
- «Kıt'a sahanlığı» (шельф, континентальний шельф) – цей термін вказує на континентальний шельф країни. Структура – двокомпонентний термін.
- «Münhasır ekonomik bölge» (ексклюзивна економічна зона) – цей термін вказує на ексклюзивну економічну зону країни в морі. Структура – трьохкомпонентний термін.
- «Sabit platformlar» (стійкі платформи) – цей термін вказує на стійкі платформи, які можуть бути розташовані в морі. Структура – двокомпонентний термін.

Загалом, структура та будова цих термінів варіюються від одного слова до фрази з кількох слів, і кожен термін має своє унікальне значення в контексті кримінального кодексу Туреччини.

Наступним прикладом буде стаття 22 Кримінального Кодексу Туреччини.

Вибірка зі статті №8 (MADDE 8):

- «...(1) *Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır.*
- (2) *Taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyle gerçekleştirilmesidir.*
- (3) *Kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi halinde bilinçli taksir vardır; bu halde taksirli suçla ilişkin ceza üçte birden yarısına kadar artırılır.*
- (4) *Taksirle işlenen suçtan dolayı verilecek olan ceza failin kusuruna göre belirlenir.*
- (5) *Birden fazla kişinin taksirle işlediği suçlarda, herkes kendi kusurundan dolayı sorumlu olur. Her failin cezası kusuruna göre ayrı ayrı belirlenir.*

(6) *Taksirli hareket sonucu neden olunan netice, münhasıran failin kişisel ve ailevi durumu bakımından, artık bir cezanın hükmedilmesini gereksiz kılacak derecede mağdur olmasına yol açmışsa ceza verilmez; bilinçli taksir halinde verilecek ceza yarısından altıda bire kadar indirilebilir...*» (Кримінальний кодекс Туреччини, 2004, електронний ресурс).

Розглянемо структуру деяких термінів та допоміжних слів з тексту:

- «Taksirle» – цей термін має афікс «-le», який може вказувати на дію, яка відбувається з недбалістю.
- «İşlenen» – це дієприкметник минулого часу з афіксом «-en», який вказує на дію, що була виконана.
- «Fiiller» – це форма множини від «fiil», тобто «дія», і в цьому контексті не містить афіксів.
- «Kanunun» – цей термін має афікс «-un», який вказує на присвійність, тобто «закон».
- «Açıkça» – цей термін містить афікс «-ça», який вказує на спосіб або ступінь і може перекладатися, як «чітко».
- «Belirttiği» – цей термін має афікс «-tiği», який вказує на дієслово у формі дієприкметника минулого часу.
- «Hallerde» – цей термін має афікс «-lerde», який вказує на місце чи умови, і може перекладатися, як «умови».
- «Cezalandırılır» – цей термін має афікс «-ılır», який вказує на третю особу дійсного дієслова у теперішньому часі та може перекладатися, як «покарані».
- «Taksir» – цей термін має афікс «-ir», який може вказувати на форму дієслова чи іменника.
- «Dikkat» – цей термін не має афіксів і вказує на «увагу».
- «Ve» – це сполучник і в цьому контексті не містить афіксів.
- «Özen» – цей термін не має афіксів і вказує на «обережність» чи «пильність».

- «Yükümlülüğüne» – цей термін містить афікс «-e», який може вказувати на напрямок або місце дії.
- «Aukırılık» – цей термін містить афікс «-lık», який вказує на приналежність та перекладається, як «порушення».
- «Dolayısıyla» – цей термін має афікс «-yla», який вказує на наслідок чи зв'язок і може перекладатися, як «через це» чи «внаслідок цього».
- «Bir» – це числівник і в цьому контексті не має афіксів.
- «Davranışın» – цей термін має афікс «-ın», який вказує на присвійність, і афікс «-ın» вказує на форму іменника. «Davranış» означає «поведінка» чи «дія».
- «Suçun» – цей термін містить афікс «-un», який вказує на присвійність. «suç» означає «злочин».
- «Kanuni» – цей термін має афікс «-i», який може вказувати на приналежність чи властивість, і вказує на «законний».
- «Tanımında» – цей термін має афікс «-da», який вказує на місце чи умови. «Tanım» означає «визначення».
- «Belirtilen» – цей термін має афікс «-len», який вказує на дієприкметник минулого часу.
- «Neticesi» – цей термін має афікс «-si», який вказує на присвійність, і афікс «-si» вказує на форму іменника. «Netice» означає «результат» чи «наслідок».

Синтаксичний або лексико-синтаксичний спосіб термінотворення є одним з найбільш продуктивних засобів наповнення термінологічних систем різних мов. Даний спосіб набув широкого розповсюдження і в правничій термінології турецької мови. Кількість термінів, утворених даними способом, в досліджуваному матеріалі становить 74,7%.

Синтаксичний спосіб включає утворення різних видів термінологічних стійких словосполучень, які представляють собою синтаксично організоване з'єднання двох або декількох слів, що виражає єдине лексичне ціле. Широке поширення в різних термінологічних системах складних структурних утворень обумовлено прагненням точності позначення поняття. Терміни – це найбільш

інформативні словосполучення, оскільки з їх допомогою можна виразити найбільше число ознак поняття.

При утворенні термінологічного словосполучення до терміну-назви широкого поняття додається визначення, звужуюче значення терміна. Панівне слово в словосполученні частіше висловлює родове поняття, а залежне – видове, тобто родове відношення конкретизується через видове поняття. У результаті цього процесу з'являються стійкі словосполучення, які в даному випадку утворюють правничі терміни, що складаються з двох і більше слів.

Висновки до розділу 2

У другому розділі було проведено детальний огляд структури та організації юридичних термінів у контексті турецького кримінального процесуального права. Цей розділ є ключовим для аналізу та розуміння термінології, яка використовується в сфері кримінального права, і готує підґрунтя для подальших досліджень. Визначено, що терміни в турецькому кримінальному процесуальному праві мають специфічну структуру. Ми проаналізували структуру юридичного терміна турецької мови враховуючи різноманітні класифікації типів структуроутворюючих термінів, запропоновані термінологами. Відповідно до структурних критеріїв юридичної термінології турецької мови можна розділити на одноосновні терміни (які можуть мати похідну або та ж непохідну основу), і складні слова, словосполучення (які поділяються на дво-, три- та більш компонентні). Під час дослідження структурних особливостей турецької юридичної термінології, ми дослідили кілька десятків термінів одно-, дво-, три- та більш компонентними основами.

У розділі описані методи формування юридичних термінів у турецькій мові. Зокрема, досліджено два такі методи: афіксацію та ізафет. Під час дослідження афіксації було проаналізовано кілька десятків юридичних термінів, і встановлено, що більшість з них утворені за допомогою афіксів -lık та -ci. Після дослідження цих правничих термінів, утворених за допомогою ізафету, виявлено, що частіше використовується відносний ізафет, ніж присвійний.

РОЗДІЛ 3. СЕМАНТИКА ПРАВНИЧИХ ТЕРМІНІВ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ РАВІ ТУРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

3.1 Семантичні особливості турецької правничої термінології

3.1.1. Лексико-семантичний спосіб словотвору правничих термінів турецької мови

Лексико-семантичний спосіб словотвору юридичних термінів турецької мови характеризується такими напрямками: термінологізація побутових слів; використання архаїзмів у новому термінологічному значенні; розширення значення слів.

Термінологізація побутових слів: У цьому процесі повсякденні слова набувають нового термінологічного значення. Наприклад, термін «nesne» (підмет, об'єкт) став архаїзмом, що отримав новий контекст у сучасній мові.

Використання архаїчних слів у новому термінологічному контексті: Турецька мова використовує старі або архаїчні слова в новому смислі. Наприклад, термін «kök» (корінь) відновлюється з архаїчного контексту, надаючи йому новий термінологічний статус.

Розширення значення слів: У мові розширюються значення слів, особливо в термінологічних контекстах. Наприклад, термін «geniş zaman» (теперішній-майбутній, широкий час) створюється за допомогою безафіксного ізафету, додавши нове значення до архаїчного слова.

Поєднання слів для формування нових термінів: Деякі терміни створюються шляхом поєднання різних слів, одне з яких може бути повсякденним словом. Наприклад, термін «ettirgen çatı» (спонукальний стан дієслів) складається з двох слів, і другий член, «çatı» став терміном під час процесу термінологізації (Середа, 2016).

Приклад для кримінального процесу в турецькій мові:

Термін «suçlu» (обвинувачений) в контексті кримінального процесу турецька мова використовує термін «suçlu» для позначення винної особи, яка була звинувачена у вчиненні злочину. Слово «suçlu» формується зі складової «suç» (злочин) та суфіксу «-lu», що вказує на належність або відношення. У

кримінальному контексті це слово отримало новий термінологічний статус, позначаючи винних в кримінальних справах.

Розглянемо семантичні властивості юридичної термінології сучасної турецької мови. Семантика фраз безпосередньо пов'язана з контекстом, у якому вони вживаються, або предметом. Турецькі слова класифікуються на лексико-тематичні групи за семантичним критерієм. Загалом можна виділити численні тематичні угруповання словосполучень, які називають певну категорію правових явищ, понять:

Приклади правничих термінів в кримінальному процесі, що вказують на певну категорію правових явищ чи понять:

- термін «suç» – злочин;
- термін «hırsızlık» – крадіжка;
- термін «cinayet» – вбивство;
- термін «uluslararası terörizm» – міжнародний тероризм;
- термін «suça iştirak» – співучасть;
- термін «muhbir» – донощик;
- термін «hapis cezası» – позбавлення волі;
- термін «affetmek» – амністувати;
- термін «şartlı salıverme» – умовне звільнення;
- термін «tutuklama» – арешт;
- термін «cezaevi» – в'язниця;
- термін «tutuklu» – арештант, ув'язнений;
- термін «kaçakçılık» – контрабанда;
- термін «dolandırıcılık» – шахрайство;
- термін «zimmete para geçirme» – розпорошення коштів;
- термін «ihamet» – зрада;
- термін «komplo» – змова;
- термін «rüşvet» – хабар;
- термін «kaçma» – втеча.

Сучасна правнича термінологія турецької мови почала активно формуватись в мовній системі у зв'язку з переходом Туреччини до нової правової

системи під впливом конкретних лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів. Утворення цієї термінології не можна вважати закінченим процесом. Ця система ще повністю не сформована, тобто подальший розвиток правової системи супроводжується розвитком і модифікацією поняттєвої і варіаційної системи багатьох правничих термінів. Нова правнича термінологія, це ціла структурована група, де термін ідентифікується як одиниця, що має спеціальне значення, виражає і формує професійне поняття і застосовується в процесі пізнання та освоєння наукових та професійно технічних об'єктів і відносин між ними, а система – як співвідношення з професійною сферою діяльності, сукупність термінів, пов'язаних один з одним на поняттєвому, лексико-семантичному, словотворчому та граматичному рівнях (Зюлфікар, 1991).

Як відомо, термін не може існувати окремо від поняття, отже, він співвіднесений з певним поняттям в конкретній термінології. Термін теж не може існувати без дефініції (словесне визначення терміна). Не можна недооцінювати і значення системної організації досліджуваної системи, так як сутність нової правничої термінології не може бути зрозуміла без участі системи, до якої вона належить. Таким чином, нова правнича термінологія – це не просто список термінів, а спеціальна структурована група, що відображає певну систему юридичних понять, де всі терміни мають цілком певні місця в співвідношенні з поняттями, а нові терміни, які постійно поновлюють досліджувану сферу, потребують систематизації та уніфікації.

Така система характеризується наступними особливостями: рухливістю, великою кількістю запозичених термінів, стихійністю формування, відсутністю строгої структуралізації термінів, метафоризації, розвиненою синонімією, переважанням термінів-словосполучень над однослівним термінами.

3.1.2. Морфологічно-синтаксичний спосіб словотвору правничих термінів турецької мови

Словотвір морфологічно-синтаксичним способом у турецькій мові протікає шляхом приєднання до основи певних формотворчих та словотворчих афіксів, наприклад афіксів присвійності або афіксів дієприкметника.

- Термін «şüpheli» (підозрюваний). У кримінальному контексті, цей термін використовується для позначення особи, яка є об'єктом підозр. Він утворений за допомогою афікса «-li», який вказує на належність чи стан, і додається до іменникової основи «şüph» (підозра).
- Термін «tanık» (свідок). У кримінальному процесі, це слово використовується для позначення особи, яка має свідчити або надавати інформацію в судовому засіданні. Термін «tanık» утворений за допомогою афікса «-ık», який вказує на роль чи статус, і додається до іменникової основи «tanı» (визнавати).
- Термін «savunma avukatı» (адвокат захисника). У кримінальному процесі цей термін використовується для позначення адвоката, який представляє інтереси підсудного у судовому засіданні. Він утворений за допомогою поєднання іменників «savunma» (захист) і «avukat» (адвокат).

Ці терміни ілюструють, як лексико-семантичний спосіб словотвору використовується в кримінальному процесі турецької мови, включаючи термінологізацію слів, афіксацію та поєднання слів для формування спеціалізованої термінології

На основі досліджених нами одиниць юридичних термінів, що утворені морфологічно-синтаксичним способом словотвору можемо сказати, що конверсія протікає способом додавання до іменних та дієслівних основ певних формотворчих та словотворчих афіксів.

3.2. Етимологія турецькомовних правничих термінів іншомовного походження (запозичення з арабської, англійської та латинської мов)

Запозичення слів з іноземних мов має свої позитивні і негативні сторони. До позитивних відносяться запозичення міжнародних термінів. Спільність термінології, навіть при різному фонетичному та граматичному оформленні термінів у кожній конкретній мові, дозволяє фахівцям різних країн краще розуміти один одного. Іншою позитивною стороною запозичених термінів є їх

сувора однозначність. Негативною ж стороною є засмічення мови чужорідними елементами.

Витоки вкрай негативного ставлення турецьких лінгвістів до запозичень з іноземних мов лежать в історичній долі турецької мови. Як відомо, в певний історичний момент турецька літературна мова зазнала великого напливу іншомовної (арабської і перської) лексики, яка в деяких текстах становила до 90% слів. Початок республіканського періоду ознаменувалося боротьбою за очищення турецької мови від арабізмів і фарсизмів, і одночасно мова зазнала впливу термінів, запозичених з європейських мов. Проте запозичення іншомовних термінів в галузі юриспруденції неминуче. На даний момент джерело запозичення термінів – європейські мови, головним чином англійська. Як правило, запозичуються терміни, пов'язані з тими юридичними галузями знань, які переживають швидкий розвиток.

Деякі терміни, ще не цілком впевнено закріпилися в мові, подаються в тому написанні, в якому вони присутні в мові свого походження. Так, наприклад, у турецькій мові виникла традиція подавати іноземні (європейські) прізвища в оригінальному написанні. Цікаво, що в деяких випадках частина терміна може бути залишена в оригінальному написанні, а інша частина – взагалі перекладена на турецьку мову, наприклад терміни, що зазнали широкого використання не тільки в юриспруденції, а й у інших сферах людської діяльності – «*e-posta*», «*e-mail*» – «*електронна пошта*», де *e-* – скорочення від слова «*electronic*».

Як і в будь-якій іншій мові, у турецькій лексичній системі присутні як оправдані, так і невинуваті запозичення. Деяким термінам (так званим «інтернаціональним») не має сенсу шукати заміну, для інших її ще просто не встигли знайти. Але зустрічаються й приклади невинуватих запозичень в тих випадках, коли цілком можна обійтися засобами турецької мови. Так, в процесі написання роботи нам зустрілося слово *destinasyon*, вжите у статті, присвяченій кримінальному праву. У тлумачному словнику турецької мови дане слово відсутнє, але очевидно, що це – запозичення з французької мови (від *destination* – «місце призначення»). Виходячи з контексту, ясно, що дане слово було вжито

в значенні "план, задум" і цілком могло було бути замінено вже укоріненими в турецькій мові словами *plan* або *proje* (Зюлфікар, 1991).

Запозичення слів іншомовного походження – це природній і неминучий процес. Саме цей процес служить своєрідним «каталізатором» пуристичної діяльності Турецької лінгвістичної спілки, і, таким чином, впливає на розвиток власне турецьких способів термінотворення.

3.2.1. Вплив арабської мови на турецьку правничу термінологію

Турецька мова відноситься до огузо-сельджуцької підгрупи огузької групи тюркських мов. Сучасна турецька мова склалася в результаті багатовікового процесу розвитку мов огузо-сельджуцьких племен, що проникли в X-XI ст. з Центральної Азії на Анатолійський півострів, і сформували на цій території XII ст. державу Сельджуків, а в XIV ст. – Османську імперію. У період найвищого розквіту Османської імперії (XV-XVI ст.) Почалося становлення турецької народності і турецької мови.

На відміну від латини і давньогрецької, османська мова не була «древньою». Протягом кількох століть турки користувалися арабським алфавітом.

Сильний вплив арабської мови на мови огузо-сельджуцькі племена почався з прийняттям ними ісламу в IX-X ст. Арабська мова, будучи масовою мовою ісламу, поширилася в результаті арабських завоювань в VX ст. на величезній території африканського та азійського континентів. Вона вплинула на мови багатьох народів, у тому числі і на більшість тюркських мов, будучи, подібно латині в середньовічній Європі, мовою релігії, науки і культури мусульманських народів. Внаслідок такої тісної взаємодії арабської мови з тюркськими мовами огузо-сельджуцьких племен прийшла велика кількість арабських запозичень у різні сфери суспільної діяльності, зокрема й у галузь юриспруденції тюркських народів (Гюрсой-Наскалі, 1997).

До числа найбільш ранніх і міцно вкорінених у мові запозичень, відносяться арабізми і парсизми, що займають головне місце серед інших

запозичених слів. В правничій термінології турецької мови дані лексичні одиниці становлять 41,4% від загальної кількості матеріально запозичених термінів даного дослідження. Арабо-перські запозичення проникали з XIV – XV століть поряд із загальновживаною лексикою в результаті сильного впливу зазначених мов.

Вплив арабської мови на турецьку юридичну термінологію, включаючи кримінальний процес, є помітним через історичні, культурні та лінгвістичні зв'язки між Туреччиною та арабським світом. Турецька мова взяла у використання велику кількість юридичних термінів із арабської мови, оскільки арабська має довгу історію як мова науки і духовності в ісламському світі. Це стосується не тільки загальних юридичних понять, але і специфічних термінів, які використовуються в кримінальному процесі.

Турецька система правосуддя також має ісламські корені, і в цьому контексті багато арабських термінів і понять були інтегровані в турецьке законодавство та судову практику. Важливо враховувати, що Туреччина має довгу історію ісламської культури та цивілізації, і арабська мова є частиною цієї спільної культурної спадщини. Це також впливає на використання арабських термінів у юридичному контексті.

Арабська мова є однією з офіційних мов Організації Об'єднаних Націй, і це може призвести до використання арабських термінів у міжнародних угодах та документах, які мають важливе значення в кримінальному процесі. Загалом, вплив арабської мови на турецьку юридичну термінологію є складним і багатогранним і відображає багато важливих аспектів історії, культури та правової системи Туреччини.

Приклади арабських слів і фраз, які використовуються в турецькому кримінальному процесі і їхні значення:

- قتل (Katl) – вбивство. Це вказує на умисне вбивство і є серйозним злочином в турецькому кримінальному праві.
- سرقة (Hırsızlık) – крадіжка. Це вказує на злочин, коли крадіжка майна відбувається без використання сили або загрози для життя.

- احتیال (Dolandırıcılık) – шахрайство. Цей термін описує дії, спрямовані на обман інших осіб з метою одержання неправомірних вигод.
- جريمة جسدية (Bedensel Saldırı) – фізичний напад. Це може включати в себе фізичну агресію або насильство проти іншої особи.
- اغتصاب (Tecavüz) – зґвалтування. Це тяжкий злочин, коли ставиться під загрозу фізична та психологічна безпека жертви.
- سجن (Hapishane) – в'язниця. Це місце утримання засуджених осіб, які відбувають покарання за скоєні злочини.
- دعوى (Dava) – позов. Це вказує на юридичний процес, коли одна сторона вимагає відшкодування або вирішення спору в судовому порядку.
- شهادة (Şehadet) – свідчення. Це документ або свідчення, яке може бути використано в суді як доказ у справі.
- حکم (Karar) – рішення суду. Це рішення, яке приймається суддею в судовому процесі і може включати в себе призначення покарання або вирішення юридичних питань.

Ці терміни та фрази є лише кількома прикладами арабських слів, які використовуються в турецькому кримінальному праві. Вони відображають важливий аспект використання арабської термінології у правових контекстах в Туреччині.

3.2.2 Вплив англійської мови на турецьку юридичну термінологію

Англіцизми – це одні з найцікавіших слів іншомовного походження у турецькій правничій термінології, адже вони, по своїй мірі входження до турецької мови, вважаються найпізнішими запозиченнями. Англіцизми, як правило, призвичаюються до особливостей турецької вимови і орфографії: *trance* – *tranş* – «транш, частина, доля»; *clearing* – *kliring* – «кліринг, безготівковий розрахунок»; *jobber* – *cobber* – «джоббер, відрядний працівник». Однак проникнення англійських запозичень у турецьку мову настільки інтенсивне, що часто зберігається їхня англійська орфографія, яка суперечить системі орфографічних правил турецької мови: *off-shore* – «офф-шорний, той, який не піддається національному врегулюванню»; *leasing* – «лізинг, здавання в оренду»;

underwriting – «андерайтинг, гарантовані купівля і розміщення цінних паперів». Часто виникають проблеми при додаванні турецьких афіксів до запозичень термінів галузі юриспруденції. Будучи в оригінальній формі, а саме зберігаючи англійську орфографію, афікси фонетично оформлюються згідно не турецькій, а англійській вимові. В правничих термінах, що запозичуються з англійської мови афікси здебільшого відділяються від основи слова апострофом, що теж суперечить орфографії турецької мови (*off-shore'dan*).

Запозичень з європейських мов настільки багато, що турецькі лінгвісти прийшли до думки про необхідність боротьби зі словами такого роду і створення турецьких еквівалентів. Головна роль в цій роботі була відведена Турецькій лінгвістичній спілці, яка офіційно відповідає за мовну політику турецької мови. Спеціалістами Турецької лінгвістичної спілки для правничих термінів, як і для інших загальноновживаних слів інших терміносистем, створювались турецькі еквіваленти, які періодично публікувались в журналі «Турецька мова»: *damping* – *düşürüm* – «демпінг»; *transfer* – *aktarma, geçirme* – «трансферт, перерахунок».

Більшість створених турецьких еквівалентів запозичених з англійської мови набули широкого розповсюдження, а деякі терміни не змогли увійти в мову: *genortaklık* – «холдинг», *yardım yürütüm birliği* – «консорціум». Нерідко в різний час для одного терміну представлялись кілька еквівалентів: *deflasyon, durgunluk, para kısıtlaması, inginlik, para inginliği* – «дефляція».

Англійська мова впливає на турецьку юридичну термінологію через міжнародні стосунки та взаємодію з іншими юридичними системами у зв'язку з різними аспектами, такими як міжнародний торговельний обмін, співпраця в сфері правової системи, адаптація міжнародних норм та стандартів, іноземна інвестиційна діяльність та багато інших факторів.

Туреччина є учасником різних міжнародних договорів та угод, які вимагають адаптації англійської термінології. Наприклад, у міжнародних договорах та конвенціях, які стосуються прав людини, торгівлі, фінансових послуг і багатьох інших сферах, використовуються англійські терміни, які подальше інтегруються в турецьку юридичну термінологію. У світі бізнесу та міжнародних відносин англійська мова є лінгва франка і мовою комунікації.

Тому важливо використовувати англійську термінологію в юридичному контексті для спрощення спілкування з міжнародними партнерами, іноземними клієнтами та інвесторами. У зв'язку з збільшенням іноземної інвестиційної діяльності та міжнародною торгівлею важливо мати однакові терміни та норми з іншими країнами для створення юридичної стабільності та сприяння економічному зростанню (Гюрсой-Наскалі, 1997).

Існують міжнародні юридичні стандарти, які вимагають використання англійської термінології. Наприклад, терміни, пов'язані з міжнародними торговими угодами, арбітражем та міжнародними судовими органами, часто використовують англійську мову.

Туреччина, як і багато інших країн, стала частиною глобальної спільноти, яка сприймає та використовує англійську термінологію в юридичних документах, консультаціях та правозастосуванні.

Ще декілька прикладів англійських термінів у контексті кримінального процесу Туреччини:

- «Criminal Court» (Кримінальний суд). В Туреччині це судовий орган, який вирішує кримінальні справи та заслуховує обвинувачення та захист обвинуваченого.
- «Arrest Warrant» (Наказ про арешт). Цей документ виданий суддею або правоохоронним органом для офіційного затримання підозрюваної особи.
- «Evidence» (Докази). Інформація, яка представляється в суді для підтвердження чи спростування звинувачень. До доказів можуть входити свідчення, документи, фотографії, відео тощо.
- «Legal Defense» (Юридичний захист). Послуги адвоката, який захищає права та інтереси підозрюваної або обвинуваченої особи під час судового процесу.
- «Guilty Verdict» (Вирок вини). Рішення суду, в якому обвинувачений визнається винним у скоєнні злочину.
- «Bail» (Застава). Грошова сума або майно, яка надається судом або іншим компетентним органом для тимчасового звільнення підозрюваної особи під час очікування судового рішення.

- «Public Prosecutor» (Державний прокурор). Представник держави, який пред'являє звинувачення та керує кримінальною справою в суді.
- «Legal Counsel» (Юридичний консультант). Особа або адвокат, яка надає консультації та правову допомогу підозрюваній або обвинуваченій особі під час судового процесу.

Ці терміни і слова є прикладами англійської юридичної термінології, які використовуються в турецькому кримінальному процесі, і вони вказують на вплив англійської мови на цей контекст через міжнародні стосунки та міжнародні аспекти кримінальної юриспруденції.

З розвитком правничих відносин Туреччини у мову входить все більше європейських, зокрема й англійських запозичень. Англійська мова, як мова масового вжитку має величезний вплив не тільки на турецьку термінологію, а й на турецьку мову загалом. Турецькі лінгвісти плідно працюють над правничою лексикою, запозиченою з англійських країн, адже англіцизми не завжди при звичаються до турецької семантики і орфографії. Не знайшовши турецького відповідника, перероблюють слово на турецький маневр, використовуючи афікси та інші орфографічні засоби.

3.2.3 Вплив латинської мови на турецьку правничу термінологію

Вплив латинської мови на юридичну термінологію Туреччини в кримінальному процесі через історичні фактори, такі як Римська імперія та латинські правові терміни, є значущим, і цей вплив можна відстежити через кілька ключових аспектів.

Туреччина (тодішній Римський Візантійський імперія) була під владою Римської імперії протягом багатьох століть. Внаслідок цього римська правова система та латинська мова були широко поширені в цьому регіоні. Правові терміни, які були вжиті в Римській імперії, могли затриматися і використовуватися в подальшому в юридичній термінології Туреччини.

Кодекс Юстиніана (*Corpus Juris Civilis*) був створений в середньовіччі в Римській імперії і містив значну кількість юридичних термінів, які

використовувались у римському праві. Цей кодекс включав латинські терміни та терміни, що походять від грецької мови, і це сприяло введенню багатьох юридичних термінів в турецьку юридичну термінологію.

Під час розквіту Османської імперії, що включала велику частину території сучасної Туреччини, було прийнято численні правові засади, включаючи римські та римсько-бизантійські. Латинські терміни були використані в османських законах і правилах (Гюрсой-Наскалі, 1997).

В 19-20 століттях Туреччина була під впливом заходу та європейських правових традицій. Це також призвело до інтеграції латинських та римських термінів у юридичну термінологію Туреччини.

Приклади латинських слів і фраз, які використовуються в турецькому кримінальному процесі і їхні значення:

- «Habeas Corpus»: латинський термін, який вказує на процедуру судового рішення, що гарантує право особи бути виведеною перед суд, якщо її утримання під вартою або арешт вважається незаконним.
- «Mens Rea»: латинський термін, який вказує на «винушну умову», тобто намір або свідомість скоєння злочину. Це важливий аспект визначення винності особи в кримінальному праві.
- «Actus Reus»: латинський термін, який вказує на «злочинну дію», тобто фактичну дію чи незаконний акт, який може бути використаний для обґрунтування звинувачень у скоєнні злочину.
- «Nulla Poena Sine Lege»: латинська фраза, яка означає «немає покарання без закону». Це принцип, що передбачає, що покарання може бути накладено тільки відповідно до законів, що існують на момент скоєння злочину.
- «Ex Parte»: латинська фраза, яка вказує на судовий процес, який розглядається лише однією стороною, без участі іншої сторони. Це може відбутися, наприклад, при подачі скарги або заяви.
- «Res Ipsa Loquitur»: латинська фраза, що перекладається як «справа сама за себе говорить». Цей принцип вказує на ситуацію, коли з незв'язаного

подійного обставини може бути зроблений висновок про те, що сталася помилка або злочин.

- «Causa Mortis»: латинський термін, який вказує на дію або угоду, яка здійснюється у передбаченні смерті особи. Це може включати заповіт або дарування майна в умовах надзвичайної ситуації.

Ці терміни і фрази ілюструють використання латинської мови в турецькому кримінальному процесі та показують, як вони відображають важливі правові концепції і принципи.

3.3 Аналіз семантики турецькомовних правничих термінів

У кримінальному процесі, як і в будь-якій галузі права, використовується велика кількість спеціалізованих термінів, які мають важливу роль у визначенні правового статусу осіб та подій. У цьому розділі ми розглянемо аналіз семантики обраних турецьких правничих термінів, які є ключовими у кримінальному процесі. Детальний аналіз цих термінів дозволить нам краще розуміти їх семантичні аспекти та їх важливість у правовому контексті.

Розглянемо семантичні властивості юридичної термінології сучасної турецької мови. Семантика фраз безпосередньо пов'язана з контекстом, у якому вони вживаються, або предметом. Виділяємо лексико-тематичні групи турецьких фразеологізмів за їх семантичним критерієм; загалом можна виділити багато тематичних груп термінів, які називають певну категорію юридичних фактів, понять.

Передусім, можна відокремити групу термінів, які називають кримінальні процеси, наприклад:

- «soruşturma» – розслідування;
- «mahkeme» – суд;
- «savunma» – захист;
- «cezaî sorumluluk» – кримінальна відповідальність;
- «tanık ifadesi» – свідчення свідка;
- «iddia» – звинувачення;
- «jüri» – журі;

- «itiraz» – апеляція;
- «temyiz» – касація;
- «cezaevi cezası» – в'язниця;

Кримінальний процес також має свою власну термінологію в турецькій мові.

Наприклад, терміни, що пов'язані з кримінальним процесом:

- «soruşturma» – досудове розслідування;
- «tutuklama» – затримання;
- «ifadesi alınmak» – приймати показання;
- «şüpheli» – підозрюваний;
- «tanık» – свідок;
- «savcı» – прокурор;
- «iddianame» – обвинувальний висновок;
- «sanık» – обвинувачений;
- «avukat» – адвокат;
- «cezaevi» – в'язниця;
- «mahkeme kararı» – судове рішення;
- «delil» – доказ;
- «ceza» – покарання;
- «tahliye» – виправдання.

Крім того, у кримінальному процесі також використовуються терміни, пов'язані з кримінальними злочинами і їх кваліфікацією, наприклад:

- «hırsızlık» – крадіжка;
- «cinayet» – вбивство;
- «soygun» – пограбування;
- «tecavüz» – насильство;
- «dolandırıcılık» – шахрайство;
- «uyuşturucu madde ticareti» – торгівля наркотиками;
- «haksız tahrik» – несправедлива провокація.

Нарешті, невід'ємним елементом системи юридичної лексики також є найменування будівельних професій, тобто – людей, наприклад:

- «savcı» – прокурор;

- «avukat» – адвокат;
- «Hâkim» – суддя;
- «jandarma» – жандарм (військова поліція);
- «kriminalist» – криміналіст;
- «dedektif» – детектив;
- «cezaevi görevlisi» – службовець у в'язниці;
- «kriminolog» – кримінолог;
- «polis memuru» – поліцейський офіцер;
- «olay yeri inceleme uzmanı» – фахівець з обстеження місця події;
- «ceza hukuku avukatı» – адвокат по кримінальному праву;
- «tanık» – свідок.

Вказані тематичні групи охоплюють більшу частину юридичної термінології, тому цю класифікацію використовуємо для розмежування розглядуваних лексем за семантико-тематичними групами. Загалом же, тематичний склад терміносистеми юридичної сфери у сучасній турецькій мові включає такі групи:

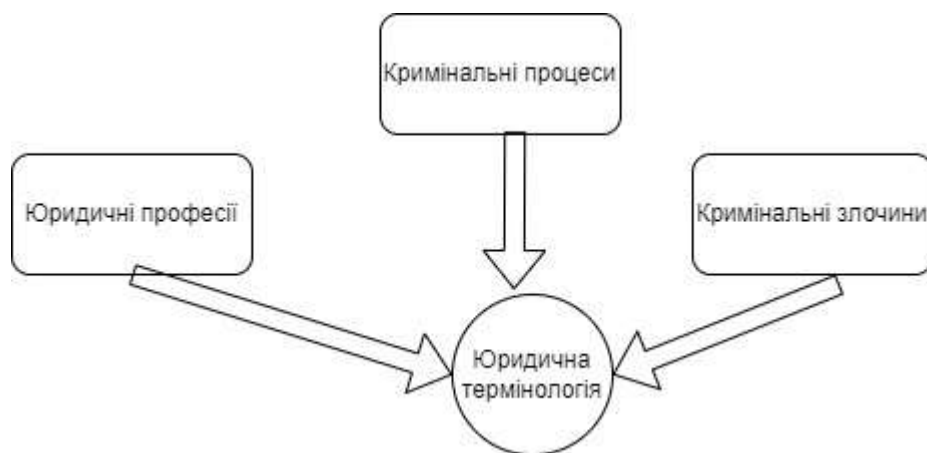

Рис.1. Тематичні групи правничих термінів турецької мови

Окрім тематичного критерію, який дозволяє класифікувати терміни, що значно полегшує їх подальший аналіз, розглянемо також наповнення терміносистеми турецької мови за частиномовним критерієм. Оскільки основна функція терміну – називна, то більшість термінів є іменниками або іменниковими словосполученнями.

Приклади термінів із зазначенням їхнього частиномовного характеру:

- «iddianame» – іменник, обвинувальний висновок;
- «avukatlık Bürosu» – іменникове словосполучення, адвокатське бюро;
- «ceza Hukuku» – іменникове словосполучення, кримінальне право;
- «tutuklama» – іменник, затримання;
- «cezaevi» – іменник, в'язниця;
- «ifadesi alınmak» – іменникове словосполучення, приймати показання.

У кримінальному процесі також існують прикметники, які описують властивості і атрибути, пов'язані з різними аспектами цієї галузі.

Приклади термінів-прикметників:

- «cezaî» – кримінальний (наприклад, cezaî sorumluluk – кримінальна відповідальність);
- «adli» – судовий (наприклад, adli rapor - судова експертна думка);
- «hapis» – ув'язнення (наприклад, hapis cezası – ув'язнення, покарання ув'язненням);
- «cezaevi» – в'язниця (наприклад, cezaevi koşulları – умови у в'язниці);
- «adli tıp» – судова медицина (наприклад, adli tıp raporu – судова медична експертиза).

Ці прикметники описують характеристики, пов'язані з кримінальним процесом і системою правосуддя, і можуть використовуватися для уточнення та деталізації різних аспектів цієї галузі.

Щодо дієслів, які містяться у лексичній системі юридичних термінів

сучасної турецької мови, то вони включають у себе найменування

кримінальних процесів, наприклад:

- «soruşturmak» – розслідувати (наприклад, suç soruşturması – розслідування злочину);
- «ifade vermek» – давати показання (наприклад, tanık ifade verdi – свідок дав показання);
- «gözaltına almak» – затримувати (наприклад, şüpheliyi gözaltına aldı – вони затримали підозрюваного);
- «ceza vermek» – накладати покарання (наприклад, mahkeme ceza verdi – суд наклав покарання);

- «dava açmak» – подавати справу до суду (наприклад, dava açtı – він подав справу до суду);
- «tutuklamak» – арештувати (наприклад, şüpheliyi tutukladı – вони арештували підозрюваного);
- «mahkemeye çıkmak» – з'являтися перед судом (наприклад, sanık mahkemeye çıktı – обвинувачений з'явився перед судом).

Дослідження ділової термінології також показують, що основні лексико-семантичні процеси, такі як полісемія, омонімія, синонімія та антонімія, дозволені в термінології. Терміни, за визначенням слова «природної» мови, підкоряються всім тим лексико-семантичним процесам, яким піддається лексика загальнолітературної мови.

Дослідження полісемії та інших семантичних лексичних подій, з іншого боку, показує, що їхні особливості у сфері термінології відрізняються від аналогічних випадків у ширшому літературному лексиконі. Відмінність полягає в тому, що ці процедури не впливають на відмітні лексико-семантичні властивості термінології. Вони протікають у межах семітських значень слів. У системі юридичної термінології сучасної турецької мови використовуються багатозначні лексеми, які, як правило, можуть стосуватися не лише юридичної сфери, але й інших суміжних сфер.

Наприклад, терміни «malzeme» або «materyal» можуть стосуватися як будівельних матеріалів, так і використовуються у багатьох інших сферах. У тому числі слово «materyal» може також позначати навчальні чи юридичні папери і, так само, використовуючись у будівельній галузевій сфері, позначати речовини, з яких складається той чи інший продукт.

Термін «Delil» (Доказ): В юридичному контексті «delil» вказує на докази у кримінальному процесі, такі як свідчення, документи або фізичні докази. Проте слово «delil» також може використовуватися в загальному розумінні для позначення будь-якого виду доказу або підтвердження в інших сферах життя.

Термін «Şüpheli» (Підозрюваний) – слово вказує на особу, яка підозрюється у вчиненні злочину. Поняття «şüpheli» може також

використовуватися в загальному розумінні для позначення будь-якої особи, яку підозрюють у чомусь позитивному або негативному.

Термін «Ceza» (Покарання) – у юридичному контексті «ceza» вказує на покарання за вчинення злочину. Однак це слово також може використовуватися в загальному сенсі для позначення будь-якого виду покарання або шкоди, завданої через порушення правил. «Hukuk» (Право) – в юридичній сфері «hukuk» означає систему права та юридичні норми. В інших контекстах це слово може вказувати на будь-яку систему правил і норм, які регулюють певну галузь діяльності.

Деякі терміни володіють синонімічними властивостями. Наприклад:

- «hukuk» (право) і «kanun» (закон): ці терміни вказують на законодавство та правові норми. Вони можуть бути використані як синоніми;
- «davalı» (обвинувачений) і «sanık» (обвинувачений): обидва терміни вказують на особу, яку обвинувачують у скоєнні злочину, і можуть використовуватися як синоніми;
- «dava» (справа) і «davetiye» (повістка): «dava» вказує на юридичну справу або процес, а «davetiye» – на повістку до суду. Обидва терміни стосуються судових процедур;
- «ceza» (покарання) і «hüküm» (вирок): «ceza» вказує на покарання за скоєння злочину, а «hüküm» – на вирок суду. Обидва терміни пов'язані із судовою відповідальністю.

В юридичній сфері також існують терміни, які можуть мати широке значення в загальному вжитку мови, але їх семантика звужується в юридичному контексті. Наприклад:

- «Mahkeme» (суд): У загальному розумінні «mahkeme» означає суд, і це слово може використовуватися в різних сферах. Але в юридичному контексті воно специфічно вказує на судову установу та судовий процес.
- «Dava» (справа): В загальному вжитку «dava» може означати будь-яку справу або ситуацію. У юридичному контексті це слово позначає судовий процес або справу перед судом.

- «Hukuk (право)»: В загальному розумінні «hukuk» може означати право в широкому контексті. У юридичному контексті це слово вказує на систему права та юридичні норми.
- «İşlem» (дія): У загальному вжитку «işlem» може означати будь-яку дію або процес. У юридичному контексті воно вказує на юридичні дії та процедури.

Навіть з'являючись у вузькопрофесійному вжитку, терміни, які є лексико-семантичними видозмінами слів, зберігають зв'язок із ними.

Семантичне дослідження їх системних ознак свідчить про наявність у них основних лексико-семантичних явищ, характерних для одиниць широкої літературної мови. Часто вони мають слабкі термінологічні якості в межах терміносистеми, не відповідають таким основним лінгвістичним вимогам до слів, як точний зв'язок із переданим поняттям, однозначність у терміносистемі, відсутність синонімії тощо.

У юридичній сфері також існують вузькоспеціальні терміни, які мають конкретне інтерпретоване значення в рамках правової діяльності. Приклади таких термінів:

- «Miras» (спадщина): Цей термін вказує на правовий статус спадкоємця і права щодо спадщини, включаючи майно та майнові відносини. Мова йде про правовий аспект спадкового права.
- «Vasiyet» (заповіт): У юридичному контексті це слово означає офіційний документ, в якому особа визначає свої бажання щодо розпорядження своїм майном після смерті. Він визначає спадкоємців та розподіл майна.
- «İcra» (виконавча дія): Вказує на дії та процедури, пов'язані з виконавчим процесом, включаючи виконання судового рішення та вилучення майна.
- «Vekil» (повноважена особа): У юридичному контексті вказує на особу, яка має право виступати від імені іншої особи або організації та виконувати юридичні дії в їхній інтересах.

За спостереженнями, синонімічний ряд — це одиниця, що походить із широкої літературної мови, тобто термінологічна лексико-семантична різновид

загальномовного слова чи запозиченого слова, що знайшло широке вживання в загальній мові.

Крім синонімії, семантичній стороні турецьких юридичних слів притаманні явища омонімії. Визначаємо приклади омонімів, що виникають у результаті асиміляції в терміносистемі будівельної галузі. Омоніми, що походять від уподібнення предметів чи явищ, пов'язані з уподібненням предметів і вживанням предметів чи явищ (Кіп, 2003).

У юридичній сфері також існують омоніми, тобто слова, які вимовляються та пишуться однаково, але мають різне значення в різних контекстах.

Приклади омонімів, які можуть використовуватися в юридичній сфері:

- «Dosya»: у загальному вжитку «dosya» означає файли або документи. В юридичному контексті це слово вказує на справу або судовий файл, який містить документи і матеріали, пов'язані з судовою справою.
- «İtiraz»: у загальному розумінні «itiraz» означає скаргу або протест. У юридичному контексті воно вказує на юридичний захід або судову апеляцію, як право особи висловити незгоду з рішенням суду.
- «Temyiz»: у загальному вжитку «temyiz» означає апеляцію або скаргу. У юридичному контексті воно вказує на процес апеляції, коли рішення суду може бути переглянуто на вищому рівні.
- «Ceza»: у загальному розумінні «ceza» означає покарання або штраф. У юридичному контексті воно вказує на судову відповідальність і види покарань за вчинення злочину.

Враховуючи особливості юридичної семантики слів, важливо підкреслити, що коли індивіди називають ту чи іншу річ референтною реальністю, вони співвідносять її з іншими подіями в навколишньому світі.

У результаті цьому предмету чи явищу дають назву шляхом запозичення назв інших об'єктів чи явищ, які з ним пов'язані або якимось чином аналогічні. Мотивація значення такого терміну може з часом зникнути з різних причин, і слова стають виключно умовними, невмотивованими ярликами.

- «Suç» (Злочин): цей термін означає будь-яку дію або бездіяльність, яка є протиправною відповідно до турецького законодавства. Слово «suç» є

ключовим у контексті кримінального процесу, оскільки воно визначає основний об'єкт правового регулювання.

- «Hüküm» (Вирок): цей термін вказує на рішення суду щодо вини та покарання особи, засудженої за вчинення злочину.
- «Temyiz» (Апеляція): термін вказує на процедуру апеляції, коли сторони можуть оскаржити рішення суду на більш вищому рівні судового управління.
- «Savunma» (Захист): цей термін вказує на право та процес забезпечення права на захист для підсудного та їхнього адвоката.
- «İddia» (Заява): цей термін означає заяву або обвинувачення, яке пред'являється прокурором або постраждалими у справі щодо вчинення злочину.
- «Tanık» (Свідок): Термін «tanık» вказує на особу, яка надає свідчення на суді у справі про злочин.

Дослідження семантичних аспектів обраних термінів

Suç (Злочин). Термін «suç» є основним поняттям у кримінальному процесі. Він вказує на порушення закону та відповідальність перед законом за такі дії. Семантика цього терміну передбачає поняття вини та покарання, а також необхідність доведення факту вчинення злочину. Злочин може включати різноманітні види дій, і це поняття деталізується в турецькому кримінальному кодексі.

Hüküm (Вирок). Семантика терміну «hüküm» вказує на завершення судового процесу та визначення вини та покарання. Це рішення суду може бути винною або невинною особою, і воно визначає подальшу долю підсудного.

Temyiz (Апеляція). Апеляція відображає семантику апеляційної процедури, яка передбачає можливість оскарження рішення суду. Це свідчить про принцип справедливості та можливості коригування помилок на рівні апеляційного суду.

Savunma (Захист). «Savunma» вказує на важливість права на захист у кримінальному процесі. Ця семантика включає в себе право на адвоката,

можливість пред'явлення доказів та забезпечення справедливого судового процесу.

İddia (Заява). Термін «iddia» відображає семантику обвинувачення. Він вказує на необхідність пред'явлення доказів та аргументів щодо вини підсудного. Ця семантика відіграє важливу роль у визначенні вини та покарання.

Tanık (Свідок). Термін «tanık» вказує на особу, яка має свідчити на суді. Семантика цього терміну включає в себе право свідка на надання свідчень, а також його обов'язок говорити правду.

Розберемо структуру та семантику цих термінів

Suç (Злочин):

- Структура: Термін «suç» складається з одного слова і не має складних компонентів.
- Семантика: «Suç» вказує на будь-яку дію або бездіяльність, яка є протиправною відповідно до турецького законодавства. Семантика цього терміну включає поняття вини, злочинності та можливого покарання за вчинення злочину.

Hüküm (Вирок):

- Структура: термін «hüküm» складається з одного слова і не має складних компонентів.
- Семантика: «Hüküm» вказує на рішення суду щодо вини та покарання особи, засудженої за вчинення злочину. Семантика цього терміну включає поняття судового вироку, вини або невинності та призначеного покарання.

Temyiz (Апеляція):

- Структура: термін «teyiz» складається з одного слова і не має складних компонентів.
- Семантика: «Temyiz» вказує на процедуру апеляції, коли сторони можуть оскаржити рішення суду на більш вищому рівні судового управління. Семантика цього терміну включає поняття судового апеляційного процесу та можливості зміни рішення суду.

Savunma (Захист):

- Структура: Термін "savunma" складається з одного слова і не має складних компонентів.
- Семантика: «Savunma» вказує на право та процес забезпечення права на захист для підсудного та їхнього адвоката. Семантика цього терміну включає поняття права на обраного адвоката, можливість висловити обранця та пред'явити докази власної невинності.

İddia (Заява):

- Структура: Термін «İddia» складається з одного слова і не має складних компонентів.
- Семантика: «İddia» означає заяву або обвинувачення, яке пред'являється прокурором або постраждалими у справі щодо вчинення злочину. Семантика цього терміну включає поняття обвинувачення, докази та обґрунтування вини підсудного.

Tanık (Свідок):

- Структура: термін «tanık» складається з одного слова і не має складних компонентів.
- Семантика: термін «tanık» вказує на особу, яка надає свідчення на суді у справі про злочин. Семантика цього терміну включає поняття свідчення, права свідка та його обов'язок говорити правду перед судом.

Загальною рисою цих термінів є їхня спеціалізована природа в контексті кримінального процесу, а також важливість у правовому регулюванні прав та обов'язків учасників судового процесу. Семантика кожного з цих термінів визначає їх роль у розумінні правового статусу осіб та подій у сфері кримінального права в Туреччині.

Дослідження семантичних аспектів термінів з текстів кримінального процесу Туреччини

Для прикладу візьмемо статтю 32 Кримінального кодексу Туреччини.

«...MADDE 32:

(1) Akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede

azalmış olan kişiye ceza verilmez. Ancak, bu kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmolunur.

(2) Birinci fıkrada yazılı derecede olmamakla birlikte işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan kişiye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmibeş yıl, müebbet hapis cezası yerine yirmi yıl hapis cezası verilir. Diğer hallerde verilecek ceza, altıda birden fazla olmamak üzere indirilebilir. Mahkûm olunan ceza, süresi aynı olmak koşuluyla, kısmen veya tamamen, akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri olarak da uygulanabilir...» (Кримінальний кодекс Туреччини, 2004, електронний ресурс).

Проведемо дослідження семантики термінів:

- Akıl hastalığı (Психічний розлад або захворювання розуму): Цей термін вказує на стан особи, яка має психічний розлад або іншу медичну проблему, яка впливає на її розумову діяльність та здатність розуміти наслідки своїх дій.
- Hukuki anlam ve sonuçları algılayamayan (Не здатний розуміти юридичний зміст і наслідки): Цей термін позначає на той стан, коли особа не може розуміти юридичний характер своїх дій та наслідки, які вони можуть мати з точки зору закону.
- Davranışlarını yönlendirme yeteneği (Здатність керувати своєю поведінкою): Це вказує на здатність особи керувати своєю поведінкою, усвідомлювати і контролювати її дії.
- Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası (Пожиттєве ув'язнення зі спеціальними умовами і підсиленою відповідальністю): Цей термін позначає на особливо суворе покарання вигляді пожиттєвого ув'язнення, яке супроводжується спеціальними умовами і підвищеною відповідальністю.
- Güvenlik tedbiri (Заходи безпеки, які можуть бути застосовані до осіб, які не можуть бути позбавлені вільності через психічні розлади): Цей термін означає заходи, які призначені для забезпечення безпеки та контролю за особами, які мають психічні розлади та не можуть бути позбавлені вільності зазвичай.

- Mahkûm (Засуджений або визнаний винним в справі): Це термін вказує на особу, яка була визнана винною в справі та підпадає під відповідне покарання.
- Ceza verilmez (Не накладається покарання): Цей термін вказує на те, що особі, яка перебуває в стані неповноцінної свідомості через психічний розлад, не накладається покарання, але можуть бути вжиті інші заходи безпеки.
- Müebbet hapis cezası (Пожиттєве ув'язнення): Це термін означає покарання у вигляді ув'язнення на всю решту життя.
- İndirilebilir (Підлягає зменшенню або зменшенню можливих покарань): Цей термін вказує на можливість зменшення або полегшення покарання для осіб, які не мають повної відповідальності через психічний стан[12].

Ці терміни і їх семантика допомагають розуміти законодавчі положення та правила, які стосуються осіб із психічними розладами у контексті кримінального права.

Висновки до розділу 3

Підводячи підсумок, можна сказати, що правнича термінологія належить до сфери масової комунікації і займає певне місце в системі функціональних стилів сучасної турецької літературної мови. Точність, однозначність, системність, стилістична нейтральність, відсутність синонімів і омонімів – характерні риси термінів. Між правничою термінологією і загальнолітературною мовою існує постійний контакт та відбувається постійний обмін. Такі процеси обміну між термінами та звичайною лексикою відповідно називаються детермінологізація і термінологізація.

Процес детермінологізації значно розсунув кордони словникового складу загальнолітературної мови. При цьому правнича термінологія втрачає свою строгу концептуальність, системність, однозначність і набуває прагматичної властивості; тобто, виникає нове слово з термінологічним значенням, що вимагає вже не дефініції, а тлумачення. Функції передачі інформації виконують терміни

переважно в прямому вживанні. За авторським тлумаченням читач може наочно уявити собі предмет, позначений словом-терміном.

У третьому розділі було досліджено семантичні особливості турецькомовних текстів кримінального процесу. Було виявлено вплив арабської, турецької та англійської мов на запозичення в турецькій мові. Проведено дослідження семантики на прикладі турецькомовних текстів що стосуються кримінального процесу. Семантика термінів в кримінальному процесі Туреччини дуже точно відображає правові поняття та принципи, які регулюють судові процедури та покарання за злочини. Семантика термінів також підкреслює важливість права на захист та можливості апеляції в судових процедурах, що гарантує справедливий судовий процес для всіх учасників.

ВИСНОВКИ

У процесі нашого дослідження, ми досягли поставленої мети у вивченні та аналізі структурних та семантичних особливостей термінів турецької мови, що стосуються кримінального процесу.

На основі досліджень Н. В. Артикуцій, П. Сандріні та М. Любченко можна виділити такі сутнісні аспекти юридичного терміна:

1. Юридичний термін – це речення або слово. До 1970-х років у світовій термінології було поширене переконання, що галузева термінологія базується виключно на номінативних (називних) словах. Потім, як виявили інші вчені, термінологія номінативних імен не обмежується, а охоплює найрізноманітніші фрази. Дійсно, дослідження юридичної термінології переконливо показують, що слова-терміни є просто підмножиною юридичної лексики. Переважну більшість становлять термінологічні терміни, які складають близько 80% чинного законодавчого лексикону;

2. Зв'язок із науковими поняттями є одним із відмінних аспектів, який відрізняє терміни від інших слів. Ця екстралінгвістична особливість впливає на лінгвістичне становище терміна, оскільки термін як слово представляє спостереження та теоретичні знання дослідника. У результаті відбувається взаємодія між термінологічною роботою та польовими знаннями, уявлення про які визначається. Однак термін (який залишається словом) підпорядковується законам як мови, в якій він утворився, так і мови, в якій він використовується;

3. Юридична термінологія чітко визначена наукою, а потім кодифікована в законодавстві. Протилежний випадок є винятком. Порівняно з науковою термінологією правові терміни, визначені у статті нормативно-правового акта, є більш імперативними. Статутні фрази мають обов'язковий, офіційний зміст. Хоча юридичні наукові терміни виступають фундаментом, основою, на якій розвиваються одне або кілька правових понять, відбувається пошук терміна, найбільш відповідного поняттю, знаходження консенсусу між поглядами різних вчених;

4. Емоційна нейтральність юридичного терміну, яка полягає в тому, що йому відсутнє емоційне забарвлення, експресивність. Юридична фраза – це

компонент юридичної мови, який вирізняється офіційно-діловим стилем викладу.

Ми виконали завдання, які зумовила мета нашого дослідження:

- нами було визначено загально-теоретичні основи дослідження юридичної термінології у турецькій мові, визначені ключові поняття нашої роботи, а саме поняття «термінознавство» й «термінологія», «термін»;

- наведено змістовний огляд теоретико – методологічної бази дослідження терміну та термінології;

- ми проаналізували структуру юридичного терміна турецької мови враховуючи різноманітні класифікації типів структуроутворюючих термінів, запропоновані термінологами.

Відповідно до структурних критеріїв юридичної термінології турецької мови можна розділити на одноосновні терміни (які можуть мати похідну або та ж непохідну основу), і складні слова, словосполучення (які поділяються на дво-, три- та більш компонентні). Під час дослідження структурних особливостей турецької юридичної термінології, ми дослідили кілька десятків термінів одно-, дво-, три- та більш компонентними основами. Був зроблений висновок, що найбільш вживаними є багатоконponentні терміни, а саме одноконponentних термінів 25-27,5%, двоконponentних 30%, триконponentних 27,5%, чотирьохконponentних 12,5% та п'ятиконponentних термінів 5%;

Досліджуючи семантику юридичних термінів, ми можемо зробити висновок, що кожен термін належить до певної галузі права. Такі галузі права є і в турецькій мові, і в інших, бо виконують свою конкретну визначену функцію в юрисдикції.

Дослідження ділової термінології також показують, що основні лексико-семантичні процеси, такі як полісемія, омонімія, синонімія та антонімія, дозволені в термінології. Більшість юридичної термінології є вузькоспеціальними термінами, які не мають іншого значення та використовуються виключно в юридичній сфері.

Вивчення функцій юридичних термінів сучасної турецької мови показало, що юридичним термінам притаманні такі функції, як репрезентативна,

сигніфікативна, а також такі комунікативні функції, як інформативна та прагматична.

У ході опрацювання фактичного матеріалу дослідження були схарактеризовані структурні особливості обраних для вивчення одиниць юридичних термінів турецької мови, які на мою думку в повному обсязі демонструють свої структурні особливості, а також терміни, які цілком чітко демонструють свої семантичні особливості.

Загалом у ході опрацювання практичного матеріалу ми обрали більше 50 одиниць юридичних термінів, що цілком чітко демонструють загальну картину юридичної термінології турецької мови.

Також було досліджено вплив інших мов на турецьку, а саме арабська мова має значний історичний та культурний вплив на Туреччину через ісламську традицію та спільну культурну спадщину. Велика кількість юридичних термінів, як загальних, так і специфічних, були запозичені з арабської мови. Це включає терміни, пов'язані з кримінальним процесом, такі як "вбивство", "крадіжка", "шахрайство", "фізичний напад" і багато інших. Однак, цей вплив арабської мови в юридичному контексті відображається на культурних та історичних зв'язках між Туреччиною та арабським світом.

Англійська мова впливає на турецьку юридичну термінологію завдяки глобалізації та міжнародним стосункам. Міжнародні договори, конвенції та міжнародна співпраця вимагають використання англійських термінів, що подальше інтегрується в турецьку юридичну термінологію. Англійські терміни використовуються в сферах, пов'язаних з міжнародними договорами, правами людини, міжнародною торгівлею та іноземною інвестиційною діяльністю.

Вплив латинської мови на юридичну термінологію Туреччини в кримінальному процесі є значущим завдяки історичним факторам, що об'єднують Римську імперію, кодекс Юстиніана та інші аспекти правової спадщини. Деякі латинські терміни та фрази, такі як «Habeas Corpus», «Mens Rea», «Actus Reus», «Nulla Poena Sine Lege», «Ex Parte», «Res Ipsa Loquitur» і «Causa Mortis» є важливими для розуміння та застосування правових принципів у кримінальному праві Туреччини.

Ця інтеграція латинської мови в турецьку юридичну термінологію є результатом історичних процесів, таких як довга історія Римської імперії, спадщина кодексу Юстиніана і вплив заходу на Османську імперію. Вона додає глибину і точність до юридичних термінів і понять у кримінальному процесі Туреччини та сприяє зрозумінню та застосуванню права в країні.

ÖZET

Terim, uzmanlaşmış bir bilgi, bilim, teknoloji, sanat veya başka bir faaliyet alanında belirli bir kavram, nesne, olgu veya sürece atıfta bulunmak için kullanılan bir kelime veya ifadedir. Bu ifadenin çeşitli anlamları vardır, ancak bugün evrensel olarak kabul edilmiş bir tanımı yoktur. Terminoloji, bir dizi terim olarak, uzmanlaşmış kelime dağarcığının bir parçasıdır. Terminoloji, terimlerin oluşturulması, tanımlanması, sınıflandırılması ve açıklanmasının yanı sıra kullanımları için kural ve düzenlemelerin geliştirilmesi ile ilgilenir. Belirli bir alanda açık ve doğru bir dil iletişiminin sağlanmasına yardımcı olur ve profesyonellerin birbirlerini anlamalarına yardımcı olur. Terminoloji ve terminoloji sistemlerinin genel amacı, çeşitli bilim, teknoloji, sanat ve diğer insan faaliyet alanlarında iletişimin doğruluğunu, belirsizliğini ve kalitesini sağlamaktır.

Yapısal kriterlere göre, Türk dilinin hukuk terminolojisi tek tabanlı terimler (türevli veya türevsiz aynı tabana sahip olabilir) ve birleşik kelimeler ve kelime öbekleri (iki, üç ve daha fazla bileşenli kelimelere ayrılır) olarak ayrılabilir. Ayrıca süreçlerin isimlerini içeren fiiller de vardır. Terimlerin yapısı, çok anlamlılık, eş anlamlılık ve zıt anlamlılık gibi sözcüksel ve anlamsal süreçlerle karakterize edilir.

Hukuk terminolojisinin çoğu, başka bir anlamı olmayan ve yalnızca hukuk alanında kullanılan son derece uzmanlaşmış terimlerdir. Modern Türk dilindeki hukuk terimlerinin işlevlerinin incelenmesi, hukuk terimlerinin temsil, işaret etme gibi işlevlerinin yanı sıra bilgilendirici ve pragmatik gibi iletişimsel işlevlere de sahip olduğunu göstermiştir. Ceza muhakemesine ilişkin hukuki metinlerde terimlerin kullanım özelliklerinin incelenmesi, modern Türkçedeki kurucu terimlerin doğrudan anlamda kullanıldığını, kesinlik ve belirsizlik ile karakterize edildiğini göstermiştir.

Kural olarak, bu tür terimler bağlama bağlı değildir. Temel işlevleri temsili, önemli ve bilgilendiricidir.

Daha fazla araştırma için olasılıklar arasında Türk dilindeki yasal terminolojinin iş tarzında kullanılmasının özelliklerinin incelenmesi ve bu terimlerin Ukraynacaya çevrilmesinin özelliklerinin incelenmesi yer almaktadır. Buna ek olarak, Türk dilinin diğer özel sektörel terminolojilerini ve bu terminolojilerdeki terimlerin yapısal, anlamsal ve işlevsel özelliklerini incelemek ilginçtir.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артикуца Н.В. (2004). Мова права і юридична термінологія: навч. посіб. Н.В.Артикуца. 2-ге вид., змін. і доп. К. Стилос. 277 с.
2. Бабич Н.Д. (2011). Культура фахового мовлення: Навчальний посібник. Н. Д. Бабич, К. Ф. Герман, М. В. Скаб, А. А. Ковтун, М. С. Скаб, К. М. Лук'янюк, Н. І. Рутьова. Чернівці: Книги ХХІ. 528 с.
3. Баранник Д. Х. (1967). До питання про інформаційний стиль мови. Мовознавство. К.: Наук. Думка. 94 с.
4. Бесклетна О. О. (2013). Структурні особливості перекладу складних термінів фінансової лексики з української мови на англійську. Zbiór raportów naukowych «Teoretyczne i praktyczne innowacje naukowe. Czesc 5». Краків, Польща. 29.01-31.01. С. 164-168.
5. Білодід І.К. (1970–1980). Словник української мови. Київ: Наукова думка. 543 с.
6. Д'яков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б. (2014). Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти. К. Либідь. 214 с.
7. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. (2000). Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні. Київ: Вид. дім «Kmacademia». 218 с.
8. Іваненко С. М., Карпусь А. К. (1998). Лінгвостилістична інтерпретація тексту: Підр. Київ: КДЛУ. 144 с.
9. Іщенко Н. Г. (2013). Лексико-граматичні домінанти наукового тексту. Н. Г. Іщенко, В. В. Ліпінська. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Серія: Філологія. Педагогіка. Вип. 1. С. 32-42.
10. Кияк Т. Р. (2004). Мовна політика і термінознавство. Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія: «Проблеми української термінології». № 503. С. 8-14.
11. Кияк Т.Р. (2008). Семантичні аспекти нормалізації термінологічних одиниць. Т.Р. Кияк, О.І. Каменська. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка: зб. наук. пр. Житомир. Вип. 38. С. 77-80.

12. Кузнецова Г. П. (2016). Офіційно-діловий стиль в освітній адміністративно-управлінській сфері спілкування. Г. П. Кузнецова. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 8: Філологічні науки (мовознавство): зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. Вип. 6. С. 125-140.
13. Кусайкіна Н.Д., Цибульник Ю.С. (2016). Сучасний тлумачний словник української мови. Київ: Видавничий дім «Школа». 689с.
14. Лисенко О. А. (1999). Освоєння німецькомовних запозичень в українській науково-технічній термінології: дис. канд. філол. наук: 10.02.01. О. А. Лисенко. Харків. 170 с.
15. Локота О. П. (2010). Формально-структурний аналіз дипломатичної термінології сучасної турецької мови. О. П. Локота. Проблеми семантики слова, речення та тексту. Вип. 24. С. 73-79.
16. Локота О. П. (2010). Формально-структурний аналіз дипломатичної термінології сучасної турецької мови. О. П. Локота. Проблеми семантики слова, речення та тексту. Вип. 24. С. 73-79.
17. Любченко М. І. (2015). Юридична термінологія: поняття, особливості, види: монографія. Харків: ТОВ «Видавництво права людини». 280 с.
18. Мочерний С.В. (1995). Юридичний словник-довідник. Київ: Феміна. 368 с.
19. Панько Т.І., Качан І.М., Мацюк Г.П. (1994). Українське термінознавство. Київ. Либідь. 246с.
20. Панько Т. І. (1979). Системність і мотивованість у політекономічній термінології. Т. І. Панько. Мовознавство. № 6. С. 162-168.
21. Підвойний В.М. (2001). «Лінгвістична термінологія турецької мови». Київ. 211 с.
22. Пілик В.В. (2004). Граматична структура турецького газетно-інформаційного повідомлення. Тези доповідей міжнародної наукової конференції «VIII сходознавчі читання А.Кримського». Київ. С.83-85.

23. Покровська І. Л. (2008). Явище омонімії у сучасній турецькій мові. І. Покровська. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та літератури. С. 30-32.
24. Проценко Г. П. (2010). Правнича лінгвістика : навч. посіб. Г. П. Проценко та ін.; за заг. ред. С.М. Гусарова. Київ: А.В. Паливода. 312 с.
25. Серета С. В. (2016). Способи утворення медичних термінів у сучасній турецькій мові. С. В. Серета. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна. Вип. 63. С. 178-180.
26. Смужаниця Д. Л. (2013). Термінологічна лексика як основний складовий компонент професійного іншомовного спілкування. Д. Смужаниця. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Вип. 26. С. 202-204.
27. Сорокін С. В. (2018). Практична граматики турецької мови. Частина перша. Навч. посібник (Препринт). Київ. Видавничий центр КНЛУ. 358 с.
28. Тараненко О. О. (2003). Мовна ситуація та мовна політика в сучасній Україні (на загальнослов'янському тлі). О. О. Тараненко. Мовознавство. № 2-3. С.30-55
29. Томіленко Л. М. (2015). Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови: [монографія]. Л. М. Томіленко. Івано-Франківськ: Фоліант. 160 с.
30. Чередниченко І. Г. (1987). Нариси з загальної стилістики сучасної української мови. Київ. Рад. Школа. 495с.
31. Brown K., Allan K. (2009). Concise Encyclopedia of Semantics. K. Brown, K. Allan. Amsterdam. 543 p.
32. Kâmile İmer, Ahmet Kocaman (2011). Dilmilim Sözlüğü. Boğaziçi Üniversitesi Yayinevi. 473 s.
33. Ergün Kip (2003). Açıklamalı terimler sözlüğü. Ankara. Kültür Bakanlığı yay. 211s.
34. Gürsoy-Naskali E. (1997). Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu. E. Gürsoy-Naskali. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. 190 s.
35. Halil Seyidoğlu. (1999). Hukuk terimler Ansiklopedik Sözlük. İ.: Beta. 729s.

36. James C. Contrastive Linguistics [Электронный ресурс]. Режим доступа : <http://www.llas.ac.uk/resources/gpg/1395>
37. König E. (1992). Contrastive linguistics and language typology. E. König. In Mair & Marcus. P. 137-154.
38. Lukszyn J. Zmarzer W. (2001). Teoretyczne podstawy terminologii. Warszawa. 77 s.
39. Mustafa Yuvaç (2018). Hukuk terimleri sözlüğü. İngilizce-Türkçe. 368 s.
40. Nur Kayder, Alaeddin Tileylioglu, Adil Oran. (2008). Hukuk – İşletme sözlüğü. A.: Türk Tarih Kurumu Basımevi. 566s.
41. Sager J. C. Course A practical in J. C. Sager. (1990). «Terminology Processing». Amsterdam . Philadelphia: John Benjamins. 264 p.
42. Sercan Özköse. (2017). KARŞILAŞTIRMALI DİL BİLİMİ VE DİL BİLGİSİ TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ. Bartın Üniversitesi. 432 s.
43. Şimşir B. Türk yazı devrimi. (1992). Ankara: Kültür Bakanlığı yay. 214s.
44. Türk Ceza Kanunu [Электронный ресурс] Режим доступа: <https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/turk-ceza-kanunu-5237>
45. Yuvaç M. (2018). Hukuk Terimleri Sözlüğü-İngilizce Türkçe. Galeati Yayıncılık; 1. Basım. Ankara. 368 s.
46. Zülfikar.H. (1991). Terim sorunları ve terim yapma yolları. A.: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1991. 314s.